

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Orbánhegyi Óvodák

2023.

„A gyerek az öröm, a reménység. Gyöngé testében van valami világi; ártatlan lelkében van valami égi; egész kedves valója olyan nekünk, mint a tavaszi vetés: ígéret és gyönyörűség.”

(Gárdonyi Géza)

Tartalom

---

1. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR	4
2. BEVEZETÉS- NEVELÉSFILÓZÓFIÁNK	5
3. HELYZETKÉP	7
3.1. Az óvoda adatai	7
3.2. Az óvoda bemutatása	7
4. INTÉZMÉNYKÉP ÉS JÖVŐKÉP	9
4.1. Pedagógiai Programunk küldetése- filozófiája	9
4.2. Gyermekkép - Óvodakép	9
4.3. Pedagógusképünk, pedagógiai elveink	11
4.4. Az óvodánk pedagógiai programjának alapelvei	11
5. A PEDAGÓGIAI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK FELTÉTELEI	13
5.1. Személyi feltételek	13
5.2. Az óvoda belső továbbképzési rendszere	14
5.3. Tárgyi feltételek	14
6. AZ ÓVODA KAPCSOLATRENDSZERE	16
6.1.1. Az óvoda és a család kapcsolata	16
6.1.2. Kerületi intézmények és szakemberek	17
6.1.3. Kapcsolat a fenntartóval	18
7. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	19
7.1. Az Óvodai Pedagógiai Program célrendszere	19
7.2. Az óvodai nevelés feladatrendszere	19
7.3. Az óvodai nevelés általános feladatai:	19
7.3.1. Az egészséges életmód alakítása	19
7.3.2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés	23
7.3.3. Az anyanyelvi és az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	28
7.3.4. A gyermekek fejlődésének nyomon követése	31
8. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	32
9. JÁTÉK AZ ÓVODÁBAN	36
9.1. A tevékenységben megvalósuló tanulás	41
9.2. Munka az óvodában	42
10. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	45
10.1. Verselés, mesélés	45
10.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	47
10.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	50

10.4.	A külső világ tevékeny megismerése és a természet védelme	52
10.5.	Mozgás	55
11.	A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE	59
12.	TANKÖTELEZETTSÉG FELTÉTELEI	62
13.	A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEKRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK	63
13.1.	Kiemelt figyelmet igénylő gyermek	63
13.2.	A sajátos nevelési igényű gyermek	63
13.3.	Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek fejlesztését	68
13.4.	A tehetséges gyermekek ellátása	69
14.	A GYERMEKVÉDELEMI FELADATOK AZ ÓVODÁBAN	71
15.	ÉRVÉNYESSÉGI ÉS LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	72

1. Jogsabályi háttér

PP jogsabályi háttére:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011.évi CXC törvény (Nkt.)
- Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012.(XII. 17) Korm. Rend.
- 20/2012 (VIII31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló
- Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve 32/2012.(X. 8.) EMMI
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- A nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelemről és gyámügyi igazgatásról
- Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról
- 15/1998. (IV.30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről
- 17/2013. (III.1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- Az óvoda hatályos Alapító Okirata
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet - a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet - a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- Nevelőtestületi határozatok
- 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet - a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
- 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet - a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről
- 48/2012. (XII. 12.) EMMI rendelet - a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
- 1992. évi XXXIII. törvény - a közalkalmazottak jogállásáról
- 2012. évi I. törvény - a munka törvénykönyvéről
- 2011. évi CXCV. törvény - az államháztartásról
- 2011. évi CXII. törvény - az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

2. BEVEZETÉS- NEVELÉSFILOZÓFIÁNK

Az óvodai nevelés folyamatát az országos alapprogram szabályozza és meghatározza irányvonalát, ami a nevelésügy nemzetközileg elismert gyakorlatára épült. Az óvodákban folyó nevelőmunka alapelvei közül az egyik legfontosabb a **gyermeket megillető jogok** betartása, mely eleget tesz a **személyközpontú** elv betartásának. A gyermeket gondoskodás és **különleges védelem** illeti meg, hiszen életkorából adódóan nem tudja jogait érvényesíteni. A nevelés segítse a **személyiségének fejlődésében** és egyéni **képességek kibontakoztatásában**, figyelembe véve a fejlődését befolyásoló tényezőket, mint például genetikai adottság, érés sajátos törvényszerűségei, spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttese.

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, az óvodának csak kiegészítő és hátránycsökkentő szerepe van.

Az Alapprogram legfőbb alapelvei még **gyermekközpontúság**, és érzelmileg biztonságot nyújtó **szeretetteljes környezet** az intézményekben. Az óvodában folyó nevelőmunka középpontjában a gyermek van, s minden tevékenységet, elgondolást az ő érdekükben és értük tesszük.

Az óvodának mással nem helyettesíthető funkciója és alapelve a **játékközpontúság**. Az egész napra kiterjedő szabad játék szerepének megerősítése is segíti az óvodás korú gyermek életkorához való alkalmazkodást, melyen keresztül a leoptimálisabb formában történhet a gyermeki személyiség egyéni fejlődése.

Az óvodai ellátásban való részesülés az **egyenlő hozzáférés** biztosításával történik. Minden gyermeket - legyen, a sajátos nevelést igénylő, beilleszkedési, magatartási és tanulási nehézséggel küzdő, halmozottan hátrányos vagy nemzetiséghez tartozó gyermek - a magyar állam egyaránt biztosítja az óvodai ellátását, tehát a közszolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető. **A nemzetiséghez** tartozó gyermekeknek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmét.

Az oktatáshoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása során az **egyenlő bánásmód** elve is érvényesül. A gyermekek **egyéni képességüknek megfelelő legeredményesebb** fejlesztésben részesülnek, figyelembe véve különböző érési ütemüket, és segítve a beilleszkedést az új környezetben.

A képesség-kibontakozás folyamatában a **szociális hátrányok leküzdésének** elvét is hordozza az óvodai nevelés alapelve. Az óvodánk rendszeresen **szervez előadásokat** a szülők számára, gyermekük neveléséhez kapnak segítséget egy-egy szakembertől. A

másság elfogadása érdekében a Fekete István Iskola lakóinak minden évben karácsonyi műsort adunk, melyet kötetlen beszélgetés követ. **Családi programokkal** lehetőséget adunk a mozgás elérhetőségeire, közös kertrendezés, ünnepekre való együtt készülés. *Szociális hátrányok enyhítésére a családi közösség összetartozása példaértékű és eseti helyzetekre anyagi támogatással is segítik az adott családokat.*

Az óvodai nevelésben is új kihívások, új szemléletek erősítik a gyermeknevelés hatékonyabbá tételét. Az **innovatív** gondolkodás támogatja a pedagógusok nézeteinek és módszereinek szabadságát, mindezt a gyermekek érdekében.

Az intézmény óvodai nevelő munkáját tartalmilag a saját pedagógiai program határozza meg, az **Alapprogram és a törvényi szabályzók** figyelembe vételével.

Összefoglalva az **óvodai nevelés célja**, hogy az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakoztatását elősegítse, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a különleges bánásmódot igénylő gyermek ellátását is).

Az óvodai nevelés gyermekközpontú, szeretet, tisztelet és megbecsülés jellemzi, **befogadó**, ennek megfelelően, **a gyermeki személyiség kibontakoztatására** törekszik, biztosítva minden gyermek számára **az egyenlő hozzáférést**, elősegíti a nemek társadalmi egyenlőségével kapcsolatos **előítéletek lebontását**.

Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében **gondoskodik a gyermeki szükségletek kielégítéséről, az érzelmi biztonságot** nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről. A testi, érzelmi, értelmi, erkölcsi és közösségi nevelés során figyelembe veszi az életkor és képesség különbözőségeit. A nevelés áthatja a teljes óvodai életet, mindezt a **mással nem helyettesíthető, játék** tevékenységében valósítja meg. Biztosítva a gyermekek egészséges fejlődését és teljes személyiség fejlődését, személyi és tárgyi feltételekkel együtt.

3. HELYZETKÉP

3.1. Az óvoda adatai

Az intézmény neve:

ORBÁNHEGYI ÓVODÁK

Az intézmény székhelye

1126 Budapest, Orbánhegyi út 3/a.

Telefonszám: 06-1-214-82-45

Az intézmény tagóvodája:

1126 Budapest, Kiss János Altábornagy utca 31-33/a.

Telefonszám: 06-70-337-29-15

Az óvoda fenntartója:

Budapest Főváros XII. Kerület Hegyvidéki Önkormányzat;

1126 Budapest Böszörményi út 23-25.

Telefonszám: 06-1-224-59-00

A Pedagógiai Program alkotója és elfogadója

Az Orbánhegyi Óvodák nevelőtestülete

3.2. Az óvoda bemutatása

Óvodánk a XII. kerület egyik forgalmas pontjától, a Királyhágó tértől pár lépésnyire található. Mind a székhely mind a tagóvoda jó helyi adottságokkal rendelkezik.

A székhely óvoda épületét nagy zöld terület veszi körül. Az épület akadálymentesen megközelíthető, vészhelyzetben biztonsággal elhagyható. Mindkét óvodánk 4 csoportos, **önkormányzati működtetésű intézmény**. Az székhely óvoda épületének teljes felújítása és kibővítése 2001-ben valósult meg. Az átalakítás során, a földszinten elhelyezkedő csoportszobák közül két kisebb méretű kibővült. Az újonnan épült emeleti részben kapott helyet a tornaterem és a fejlesztésre, ügyvitelre szolgáló helyiségek.

2015 szeptemberében bővült óvodánk tagóvodai egységgel. 4 csoportszoba került kialakításra. 2015-ben 2 csoporttal indult el működése, majd 2016 és 2017 őszén indul a harmadik és a negyedik csoport. A tagóvoda egykori iskolaépületből lett átalakítva, így hatalmas, világos belső terekkel rendelkezik. Elhelyezkedését tekintve, az épületen belül az

első emeleten található. Udvarát a legkorszerűbb játszóeszközökkel szerelték fel. A parkosítás nehezebben megoldható, ám fejlesztés alatt van. Terveink közt szerepel komolyabb árnyékoló rendszer kialakítása is.

A csoportszobák tágasak, világosak, jól felszereltek. Ami szintén nagy előny, hogy külön tornateremben zajlik a gyermekek mozgásfejlesztése. Eszközellátottsága kiváló.

Mindkét intézmény kiválóan alkalmas a 3-6-7 éves korosztály testi-, lelki- és értelmi fejlesztéséhez.

Óvodánk kiemelt feladatának tekinti az egészséges életmódra nevelést, de a környezet megismerésére, megszerettetésére, megóvására is nagy hangsúlyt fektetünk. Egész óvodai nevelőmunkánkra a nyugodt, derűs, kiegyensúlyozott, **családias légkör** jellemző.

A gyerekek lehetőleg koruk szerint kerülnek egy-egy csoportba. Intézményünk biztosítja az óvodáskorú gyermekek fejlődését és a nevelés optimális feltételeit. Közvetlenül segíti az iskolai rendszer befogadására való képességek kialakulását.

4. INTÉZMÉNYKÉP ÉS JÖVŐKÉP

4.1. Pedagógiai Programunk küldetése- filozófiája

- A gyermekek **testi és lelki, érzelmi biztonságának** megteremtése
- A **felgyorsuló világban** megteremteni a nyugodt, biztonságos légkört
- **Pedagógusaink** elfogadással, bizalommal, szeretettel és megbecsüléssel fordulnak a gyermekek felé
- Pedagógiai programunk alappillére a **szabad játék** fontosságának hangsúlyozása
- A játékon alapuló nevelés, tanulás optimális környezetének biztosítása az óvodapedagógus kiemelt feladata
- A gyermekek **önállóságának** biztosítása, egyéni bánásmód érvényesítése
- A **gyermekek jogainak** érvényesítése, védelmének biztosítása, személyiségének tiszteletben tartása
- A gyermekek egyéni fejlettségének megfelelő képességek, illetve **személyiség fejlesztése**, a tevékenységi rendszeren keresztül
- A **család** elsődleges nevelő hatásának elfogadása és tiszteletben tartása
- A **prevenció** alkalmazása a tanulási zavarok, a gyermekvédelem, az egészségvédelem terén
- Magyar **népi hagyományok** ismereteinek megalapozása
- **Környezettudatos magatartás** megalapozása

4.2. Gyermekkép - Óvodakép

- A gyermekek elsődlegesen szeretetre vágynak!
- A gyermekek kíváncsiak, érdeklődőek, őszinték, nyitottak az újdonságra.
- A gyermekek vágynak a feltétel nélküli elfogadásra.
- Minden gyermek egy individuum, meg kell találni hozzá az utat.
- Az óvodánkba járó gyermekek nagyon széles szociokulturális környezetből érkeznek. A pedagógusoknak ezért kiemelt hangsúlyt kell fektetni az egyéni bánásmódra. Mindemellett fontos az egységes normarendszer kialakítása, mely lehetővé teszi az egyenlő bánásmód és a differenciálás megvalósulását.
  - A **pedagógus a nevelési folyamat legfontosabb tényezője**. Mint a társadalmi célok és értékek közvetítője, személyiségén szűrődnek át, erősödnek fel és válnak érzelmileg telítette társadalmunknak az óvoda iránti elvárásai.
  - Az óvodapedagógus a gyermekek számára az emberi magatartásformák egyik lehetséges **modelljét** jeleníti meg. Viselkedése, véleménye, bánásmódja tájékozódási pontot jelent. Az óvónő iránti pozitív érzelmek segítik és ösztönzik a gyereket, hogy saját fejlődésének-fejlesztésének aktív részese legyen, hogy ő

akarja, amit a felnőtt, hogy a számára felkínált tevékenységi lehetőségeket önként felhasználja.

- A **nevelő attitűdje** abban is kifejeződik, vajon derűs, barátságos, érzelmileg meleg légkört alakít-e ki, vagy kissé szigorúbb, hűvösebb, követelő magatartást mutat. Tudjuk, hogy a fejlesztés szempontjából az emocionálisan barátságos, oldott, megengedő (de nem szabados) beállítódás a legkedvezőbb, amely a gyermeki magatartás indítékaira, a feladatmegoldás folyamatára összpontosít.
- Az érzelmileg elfogadó, közvetlen, **gyermekközpontú** óvónő gyakran alkalmazza az indirekt nevelési módszereket. Nem elsősorban a gyors, már a szituációban elérhető változásokra törekszik, hanem a közvetett utakat is felhasználva hosszabb távra dolgozik. Ilyen közvetett irányítás valósul meg a játékban. Erről van szó, amikor az óvodapedagógus problémaszituáció teremtésével ébreszti fel az érdeklődést, vagy amikor az eredeti, ötletes megoldást, választ örömmel fogadja. A nevelői magatartás hatását nyomon követhetjük a gyerekek munkájában, a csoport érzelmi hangnemében, a szociális kapcsolatok alakulásában és az óvodapedagógushoz fűződő viszony jellemzőiben.
- A viselkedés, a szavak, és a szavakat kísérő gesztusok harmóniája megteremti a csoport és az egyes gyermekek számára a biztonságérzetet, a bizalommal teli, oldott környezetet. A pedagógus-gyerek kapcsolat akkor jó, ha jellemzi a **gyermek feltétel nélküli elfogadása**, ha az óvodapedagógus minden gyermeket individuummként kezel, jó, ha segíti a gyermeket önmaga megtalálásában.
- A **védettség és biztonságérzet** vágya mellett a kisgyermeknek hihetetlen szeretetigénye van; szüksége van arra, hogy érezze, elfogadják és szeretik, ráadásul olyanak, amilyen. Csak az tanul meg szeretni, akit szeretnek; az tud megtanulni másokat elfogadni, aki maga is átéli az „elfogadottság” élményét.
- Az óvodapedagógus a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhoz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére:
- Lehetővé teszi az ünnepek, jeles napok, távlatok, élmények és tapasztalatok biztosításával - az óvodai hagyományápolás közösségformáló erejének beépülését a mindennapi életbe.
- Segíti a környezettudatos magatartás alapozását az érzelmi viszonyulások, szokások, gondolkodás, értékrend, döntési képességek fejlesztésével.
- Segítségét ad a gyermekek körülvéve természeti, emberi, tárgyi környezet (a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményének, a nemzeti,

családi és a tárgyi kultúra értékeinek egyes elemei) megismerésére, a benyomások érzelmi, tapasztalati úton történő feldolgozására.

4.3. Pedagógusképünk, pedagógiai elveink

Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatásának elősegítésére törekszik.

Biztosítja minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek.

Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

A gyermekek érdekeit, jogait mindenekfelett érvényre juttatja.

Gyermekszerető, harmonikus, segítőkész és képes minden, neveléssel kapcsolatos új befogadásra, az óvodai arculat fejlesztésére.

Szakmailag jól felkészült, pedagógiai optimizmussal, hivatástudattal, humanizmussal rendelkező.

Személyiségének pozitív vonásai által mintát, modellt jelent gyermek, szülő számára egyaránt.

Közösen tud alkotni a gyermekekkel.

Tiszteli a szülőket, velük szemben tapintatos, toleráns, és elfogadó.

Megnyilvánulásai az oldott, jó munkahelyi légkör támogatója.

Aktivitásával, előrevivő gondolkodásával, az intézmény érdekeit, jó hírét képviselve erősíti a közösséget.

4.4. Az óvodánk pedagógiai programjának alapelvei

Az óvoda a köznevelési rendszer önálló nevelési intézménye. *A nevelés az egész óvodai életet magába foglaló foglalkozások keretén belül folyik.* **Biztosítja az óvodáskorú gyermekek fejlődését és nevelését optimális feltételek megteremtése mellett.** A gyermeknevelés **elsősorban a szülő joga és kötelessége**, az óvodai nevelés ebben csak kiegészítő szerepet játszik.

Az óvoda horizontális feladatként tekinti az **inkluzív pedagógiát, a képességek fejlesztését, a környezettudatos magatartást**, és az anyanyelvi nevelést.

A társadalmi célok és normák a pedagógusközösség közvetítésével és a nevelő személyiségén jutnak el a gyermekhez. Ebben a folyamatban, a nevelőtestületben jellemző értékek és az érzelmi légkör - mint saját tapasztalat - meghatározó szerepet játszik. Az óvodai nevelésünket áthatja a **befogadó** pedagógiai magatartás, biztosítjuk a **nemi identitás megőrzését, tiszteletben tartását.**

Az óvodai nevelőmunka **értékét** lényegében két tényező határozza meg: a nevelési célok, feladatok, **a nevelőmunka tartalma**, amely a gyerekek fejlesztésének alapját alkotja; és maguk a **gyerekek**, akikre a fejlesztés irányul, s akik ebben aktívan részt vehetnek.

A **nevelőtestület** az óvodapedagógus számára olyan funkciót tölt be, mint a gyerekek életében a társak közössége. A pedagógus közösség értékrendje, közvéleménye szabályozóként hat. Akkor működik eredményesen, ha az alapvető pedagógiai koncepcióban megegyező nézeteket képvisel, a konkrét megvalósításban, pedig szabadságot ad.

Amilyen mértékben módja és lehetősége nyílik a pedagógusnak saját nevelőtestületében az önállóságra, a kezdeményezésre, a döntésekbe való beleszólásra, a közvetlen emberi kommunikációra, annál nagyobb a valószínűsége, hogy a gyerekekkel kialakított kapcsolatában, saját nevelőmunkájában is ezt valósítja meg. Ha **oldott, megengedő, segítő légkör** jellemzi az óvoda felnőtt közösségét, szinte bizonyos, hogy a gyerekcsoportban is hasonló tapasztalható.

Az óvodai élet **léggöre**, hangulata rendkívül komplex hatásrendszer, olyan számtalan élmény együttes forrása, amely meghatározza a felnőttek és a gyermekek mindennapi közérzetét, és döntő módon befolyásolja a nevelés eredményességét. Az óvodapedagógusok és az óvodások egyidejűleg aktív és passzív részesei ennek a léggörnek, hiszen nemcsak „hatása” alatt állnak, hanem viselkedésükkel megváltoztathatják, módosíthatják is azt.

5. A Pedagógiai Program megvalósításának feltételei

5.1. Személyi feltételek

Óvodavezető	1 fő
Óvodavezető-helyettes	1 fő
Tagóvoda vezető	1 fő
Óvodapedagógus	14 fő
Fejlesztőpedagógus	1 fő
Pedagógiai asszisztens	3 fő
Dajka	8 fő
óvodatitkár	1 fő
konyhai dolgozó	2 fő
Összesen:	33 fő

Szak és egészségügyi szolgálat külső szakemberei:

Fogorvos, gyermekorvos, védőnő, ortopéd orvos,

A nevelőtestület **tizennyolc, szakmailag jól felkészült pedagógusból** áll. Munkánk során segítünk az óvodatitkár, két pedagógiai asszisztens, nyolc dajka, két konyhai dolgozó és a kert gondozását végző munkatárs. A nevelőmunkában kulcsszerepet töltenek be az **óvodapedagógusok**, akik **feltétlen jelenlétükben és közreműködésükben** a gyermekek mellett vannak. Az elfogadó, segítő, támogató attitűd mintát jelent a gyermekek számára, de kiemelt hangsúlyt kap és kapott az **összes dolgozó példaértékű és példamutató magatartása**. A hatékonyság érdekében nagyon lényeges, hogy az óvodapedagógusok és a technikai dolgozók **összehangolt munkájukkal** segítsék a gyermek harmonikus fejlesztését.

Az óvodapedagógusok többsége rendelkezik egyéb végzettséggel, szakvizsgával.

A **nevelőmunka folyamatosságának** biztosítása, színvonalának megtartása az egyik legfontosabb feladatunk közé tartozik. Az óvodapedagógusok szakmai képességeit továbbképzéseken, tanfolyamokon való részvétellel kívánjuk folyamatosan fejleszteni.

Törekszünk a **nyílt, őszinte légkör** kialakítására. A **testület** tagjainak munkáját jellemzi a kezdeményezés, kísérletezés, innovatív törekvések, jó tapasztalatok átadása és alkalmazása. Az egy csoportban dolgozó óvodapedagógusok törekednek az **azonos szokásrend**, a fejlesztés módjának és az elvárások szintjének egységes kialakítására. Az **innováció** egyfelől változás, változtatás egy állandó kialakult gyakorlaton, másfelől alkalmazkodást is jelent. E változtatási magatartás egy tudatosan tervezett fejlesztés igényével történik. Az óvodában dolgozók a jobb és az eredményesebb, hatékonyabb, minőségibb munka érdekében képesek változni. A nevelői értekezletekre való felkészülést minden esetben jellemzi az adott területen végzett munka elemzése, értékelése, a téma irodalmában való elmélyülés.

Intézményünkben jó együttműködés alakult ki az óvodapedagógusok és a dajkák között. Ez megfelelő alap a további feladatok eredményes végrehajtásának.

5.2. Az óvoda belső továbbképzési rendszere

A **pedagógiai munka elemzését** a nevelői közösségben végezzük. A közösség érett arra, hogy egymás munkájáról objektíven alkosson véleményt, amely az egymás közötti együttműködést is megerősíti.

Óvodánkban hatékonyan működik a **szakmai munkaközösség**.

Szakmai munkaközösségünk a következő tevékenységeket végzi:

- javítja az intézményben folyó nevelő-oktató munka szakmai színvonalát, minőségét;
- fejleszti, tökéletesíti a módszertani eljárásokat;
- javaslatot ad a költségvetésben rendelkezésre álló szakmai előirányzatok felhasználására;

Keressük a továbbfejlődés lehetőségeit, törekszünk a hiányosságok megszüntetésére. Az inkluzív nevelés kialakítása érdekében, pedig képes a nevelőtestületünk az együttgondolkodásra.

Az óvodában **utazó logopédus és fejlesztő pedagógus dolgozik**, akik segítenek és részt vesznek a gyerekek fejlesztésében. A mozgásgyakoroltatás alapozó terápiával történik, valamint grafomotorikus, tér-tesztéma, akusztikus vizualitás, szeriaritás és figyelemkoncentráció fejlesztésére irányul.

5.3. Tárgyi feltételek

Tárgyi eszközökből az alapellátottság biztosított, az óvoda tárgyi felszereltsége jó, lehetőséget nyújt az óvodáskorú gyermekeknek a széleskörű tapasztalatszerzésre, és az ismeretbővítésre. A gyermekek egyéni képességfejlesztését segítő **logikai játékokat** szertárban tartjuk, de bármikor használhatják pedagógusaink az egyéni fejlesztés vagy mikrocsoportos kezdeményezések alkalmával.

Az intézményeinkben 4-4 csoportszoba van. Külön fejlesztő helyiség van, ahol a logopédus illetve a fejlesztő pedagógus foglalkozik a gyermekekkel.

Mindkét óvodánk rendelkezik önálló tornateremmel, melyhez jól felszerelt szertár tartozik. Intézményeink sok lehetőséget biztosítanak a gyermekek mozgására, az udvaron és a tornateremben is egyaránt. Eszközök alkalmasak a nagymozgások fejlesztésére, lábboltozat erősítésre, egyensúlyérzék fejlesztésére. Az egyensúlyérzék fejlesztésére használt eszközök nagy része Ayres terápiából ismertek. **A testi fejlődést és fejlesztő eszközöket is** folyamatosan bővítjük.

Pályázatokon való részvételek miatt tudjuk tovább bővíteni mozgás, környezet megismerését szolgáló, zenei neveléshez szükséges eszközöket. Ez utobbihoz fából készült **gyermekhangszereket** vásároltunk. A tavaszi és őszi kerti munkálatokhoz gyermekméretű **kerti szerszámokat** használunk és a **közlekedési** szabályokat megismertetve különböző **gyermekkerékpárokat** használhatnak a gyerekek az udvaron.

Az intézményben a csoportszobai bútorok, berendezések, melyek esztétikai szinten is kellemes látványt nyújtanak, otthonosabb hangulatot keltenek a beérkező gyermekek számára. A **berendezések mobilak**, így a gyermekek játékigényének eleget téve helyzetüket könnyen változtathatjuk.

A szülők kezdeményezésére 2004-ben létrejött a **Mesevár Alapítvány**. Az alapítványi célokat támogató összegek nagy segítséget nyújtanak nevelési céljaink megvalósításához.

A tárgyi feltételek biztosítása terén távolabbi célunk volt az **udvar szépítése**, az udvari játékok EU-szabványok szerinti bevizsgálása és szükség esetén korszerűsítése. Ez nagy részben 2014-15-ben megvalósult, a tagóvoda udvarán további, árnyékolást biztosító eszközök telepítése szükséges.

Óvodánk folyamatos feladatának tekinti a berendezési és felszerelési tárgyak költségvetésből, pályázati forrásokból és **alapítványi hozzájárulásokból** történő állagmegóvását, karbantartását és a lehetőségek szerinti folyamatos fejlesztését. Az óvoda egyidejűleg biztosít a dolgozók számára is megfelelő **munkakörnyezetet**, valamint a szülők fogadására is kielégítő a környezet.

6. Az óvoda kapcsolatrendszere

6.1.1. Az óvoda és a család kapcsolata

Legfontosabb és legszorosabb kapcsolatunk az óvodába járó **gyermek**ek családjával van. Az óvoda egyik legfontosabb szemlélete, hogy családok felé nyitott legyen. A családok és az óvoda kapcsolata élő, célunk a **közös gondolkodás** a gyermeknevelésről. Az **őszinte kommunikáció** a napi beszélgetéseken túl, az évente több alkalommal tartott csoportos **szülői értekezleten** és a szülők kívánságának megfelelően **egyéni beszélgetés** formájában is megvalósul.

A gyermek elsősorban a családban nevelkedik. Jó esetben az óvoda folytatja és kiegészíti a megkezdett nevelési folyamatot. Sajnos gyakori a családban végbement változások következtében, hogy az óvodára hárul a fejlődésben történő lemaradások korrigálása, a családi nevelésben felmerülő hiányok pótlása, az alapvető viselkedési attitűdök megmutatása valamint a gondozási feladatok kultúrált elsajátítása.

A nyílt napon a szülőknek lehetőséget biztosítunk a napi életbe való betekintésre. Az óvoda minden gyermeknek fontos helyiségével megismerkedhetnek, bepillantást kapnak a csoportokban folyó játékos tevékenységekről és az óvodai programról részletes tájékoztatást is kapnak.

Beszoktatásnál különbséget kell tennünk a családból, bölcsődéből vagy más közösségből érkező gyermekek között. Beszoktatásra azért van szükség, mert minden esetben új környezettel, emberekkel, szokásokkal találkozik a gyermek. A befogadás sikere a későbbi közösségi életet is meghatározhatja, a biztonságot nyújtó, nyugodt, szeretetteljes, családi légkör megtapasztalásával vagy ennek ellenkezőjével. A család legfontosabb információforrása az óvodáról gyermeke hangulata, benyomásai, tapasztalatai. A gyermek óvodai élményein keresztül a család is kialakít egy képet a csoportról, óvodapedagógusról, óvodáról. A beszoktatás szülővel, a felvételt nyert gyermekekkel a tanév első heteiben 2-4 napon történik. Az óvodai élettel való ismerkedés, a biztonság megalapozása 1-2 hónap alatt valósul meg az újonnan beérkező óvodás gyermekekkel.

Szülői értekezleten az óvodát, a csoportot, a gyermeket, a szülőket érintő legfontosabb témákat, feladatokat, programokat, problémákat beszéljük meg. Az óvodapedagógus feladata, hogy a felmerülő kérdésekben eligazítsa a szülőket. A szülők megsegítésére, az Őket foglalkoztató kérdésekre, innovációként az interaktív szülői értekezletet vezettük be, ahol egyre többször *hívunk el szakaembereket is előadást tartani* Az értekezleten **videó felvételek bemutatásával** tájékozódhatnak az óvodai életéről. Ez a mód lehetőséged ad a gyermekeik tényleges óvodai aktivitásának, érdeklődésének, új vonásának, tulajdonságának felfedezésére.

Közös és csoportonkénti **faliújságon** tájékoztatjuk a szülőket az óvoda rendezvényeiről, közös programjainkról, tennivalóinkról, valamint a gyermekek munkáiról, az aktuális nevelési feladatok anyagaiból. *Intézményünk honlapjáról is megtehetik az adott év munkatervéről való*

információgyűjtést, sőt szülők által kezdeményezett csoporton belül elindított levelezési lista is segíti őket az aktuális események követésében.

Az óvoda **nyitottságából** adódóan ahhoz, hogy a szülő folyamatosan tájékozott legyen a gyermekével történt eseményekről, fejlődéséről, valamint az óvodapedagógus is a gyermekkel a családban történt fontosabb eseményekről, **napi kapcsolattartásra van szükség.**

A **fogadóórák** megtartását célszerűnek tartjuk személyre szabottan, igény szerint, időpont-egyeztetés után lebonyolítani, a hitelesítés miatt mindezekről jegyzőkönyvet vezetünk. Ezek az alkalmak adnak lehetőséget olyan információk cseréjére, melyek a gyermekkel, vagy közvetlen környezetével kapcsolatosak, esetleg bizalmas jellegűek. Szakmailag megalapozottan tájékoztatott szülővel együtt az óvodapedagógusok és a fejlesztő pedagógus a gyermeknek legjobb megoldás megtalálására törekszenek.

A **közös programok, ünnepek** lehetőséget teremtenek a család és óvoda közötti kapcsolat elmélyítésére, egymás szokásainak, értékrendjének még jobb megismerésére, nevelési elveik közelítésére. A közös programok nem csak az ünnepek tartalmazzák, hanem a szülőkkel együtt megszervezett kirándulásokat, sportprogramokat, kulturális eseményeket, s az ezekre való felkészülést. Fontos, hogy az ünnepek emelkedjenek ki az óvoda mindennapjaiból úgy külsőségeiben, mint belső tartalmukban.

A mai nemzedék fontos feladata a hagyományok, népszokások ápolása, értékeinek megőrzése, továbbadása. Ezek később a csoportra, óvodára jellemző hagyománnyá válhatnak.

6.1.2. Kerületi intézmények és szakemberek

A kerületi intézményekkel és szakemberekkel jó nevelőpartneri viszony alakult ki. Leggyakrabban a következő intézményekkel és szakemberekkel állunk kapcsolatban:

- a kerület önkormányzati működtetésű óvodái,
- a kerületi általános iskolák
- a védőnői szolgálat
- Hegyvidéki MOM Sport uszodája
- Jókai Klub,
- Virányosi Művelődési Ház,
- a Beethoven utcai gyermekfogászati rendelő
- Pedagógiai Szakszolgálat,
- Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálat,
- Fekete István Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola

Az óvodai élet alatt a **pedagógiai szakszolgálatok**, az **egészségügyi szakszolgálatok** (orvos, szakorvosok, védőnő), a **gyermek- és ifjúságvédelem intézményei** a gyermekek nevelését speciális szakismereteikkel segítik elő.

A védőnő és orvos által végzendő évenkénti státusz szűrővizsgálatról jogszabályok meghatározása szerint a kiskorú törvényes képviselőjének kell gondoskodnia.

A szakemberek többségével a kapcsolatfelvétel egy konkrét probléma jelentkezésekor történik. Az általuk végzett szűrővizsgálatok biztosítják a gyermekek egészségének megóvását és a prevenciót.

A **közművelődési intézmények** (színház, mozi, közösségi ház, múzeumok stb.) rendezvényeit a gyermekek –életkori sajátosságaikhoz alkalmazkodva – érdeklődésüket figyelembe véve látogathatják, csoportosan, a pedagógus vezetésével, vagy egyénileg, szüleikkel. Zenés és mesejáték előadása az óvodában is megoldható, s erre a szülők körében igény is van. Ezért ezt rendszeresen, évente egy-egy alkalommal megszervezzük.

Az **iskolával** való kapcsolattartás formái, módszerei már kialakultak kerületi szinten és egy-egy intézmény között is. Minden iskola tájékoztatót küld az óvodákba saját nevelési elveiről, a különböző tanítási módszerekről, valamint speciális fejlesztési területekről. A szülőknek nyílt órákat, napokat szerveznek, hogy bepillantassanak az iskola életébe. Ugyanakkor az **iskolákból kapott visszajelzés** volt óvodásokról a pedagógusaink számára értékes, mert így a gyermekek neveltségi szintjeiről valamint képességeiről kapnak képet.

6.1.3. Kapcsolat a fenntartóval

A köznevelési törvényben szabályozott fenntartói irányítás (önkormányzati,) alapján az Országos Alapprogramból készített helyi pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el, jóváhagyása az intézményvezető feladata. A fenntartó felé a szakmai dokumentumok változása esetén bejelentési kötelezettsége van az intézménynek.

Fenntartóval és társintézményekkel a kapcsolat élő, tartalmas, igény szerint működő.

7. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

7.1. Az Óvodai Pedagógiai Program célrendszere

Az óvodai nevelés célja az óvodáskorú gyermek teljes személyiségének kibontakoztatása, annak érdekében, hogy a gyermek problémamentesen be tudjon illeszkedni szűkebb és tágabb környezetébe, a közösségbe, a társadalomba. Az óvodai nevelés célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi és szociális fejlődésének elősegítése.

7.2. Az óvodai nevelés feladatrendszere

Az óvodai nevelés feladatrendszere a célok megvalósulását segíti elő. A feladatrendszer magában foglalja azokat a részfeladatokat, melyeken keresztül a pedagógusok eredményeket érnek el a gyermekek nevelő- oktató munkája során.

Olyan szokások és normarendszerek, viselkedési formák alakítása (értékorientált közösségi nevelés), amelyek meghatározóak a természetes és az ember által létrehozott környezettel való harmonikus kapcsolat kialakításában.

Az óvoda óvó-védő, szociális, nevelő, személyiségfejlesztő funkciójánál fogva felelős azért, hogy biztosítsa a sokoldalú, harmonikus fejlesztést, elősegítse a személyiség kibontakozását az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembe vételével együtt.

A testi és lelki szükségletek kielégítését, az értelmi-érzelmi nevelést a gyermek számára biztonságot nyújtó, egészséges, ingergazdag életmód és környezet kialakításával, családi légkör biztosításával, a nevelők figyelmes segítségnyújtásával, ösztönző támogatásával kell megvalósítani.

A pedagógiai tevékenység **értékteremtő, értékközvetítő** tevékenység, amely egyaránt fejleszt az egyént és a közösséget.

7.3. Az óvodai nevelés általános feladatai:

- az egészséges életmód alakítása
- az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés
- Anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

7.3.1. Az egészséges életmód alakítása

A Budapest Főváros XII. Kerület Hegyvidéki Önkormányzat oktatási koncepciója, hogy az egészséges életmódra nevelés az intézményekben is kiemelt helyen szerepeljen.

Az **egészségnevelés** 3 nagy területet ölel át:

- **Szomatikus nevelés**
  - *testápolás: tisztálkodás, fogmosás*
  - *öltözködés*
  - *pihenés*
  - *baleset-megelőzés*
  - *egészségmegőrzés szokások*

- **Pszichohigiénis nevelés**
  - *egészséges életrend*
  - *stressz elhárítás,*
  - *káros hatások csökkentése*

- **Szociohigiénis nevelés**
  - *feszültségoldások,*
  - *elfogadás*
  - *egészségpropaganda*

Az **egészségnevelés célja**, hogy lehetőséget adjunk arra, hogy a gyermekek megismerjék az egészséges életvitel elemeit és fizikai, lelki egyensúlyt találjanak.

Az óvodának és pedagógusainak több feladatot kell felvállalni a folyamat működése érdekében:

- *Ismeretnyújtás*
- *Magatartásforma, attitűd kialakítása*
- *Önismeret*
- *Elvárásokhoz való alkalmazkodás*

Az óvoda olyan nevelési intézmény, ami **befolyásolja és formálja** az óvodás gyermekek életszemléletét, és hatással van képességük, készségük alakulásában. Az egészségnevelés olyan tevékenység, mely magába foglalja az alapvető higiéniai szokásokat, ismereteket, táplálkozást, testmozgást.

Az egészséges **életmódra** nevelés az egészséges **életvitel** igényének alakítása ebben az életkorban (melyet az erőteljes testi fejlődés jellemez) kiemelt jelentőségű. Az óvodai nevelés **feladata a gyermek egészséges életmódra nevelés** során:

- rugalmas napirend kialakítása
- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermek testi képességei fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése;

- az egészséges életmód, a testápolás, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- egészséges táplálkozás, rendszeres ivóvízfogyasztás, étkezés; a szükségletek felismerésének tudatosítása (szomjúság, éhség) gyümölcsök, zöldségek megkedveltetése illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése; alapos rágás gyakoroltatása, a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen zsírtartalmú ételek fogyasztásának csökkentése.
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások kialakítása, környezettudatos magatartás megalapozása
- ha szükséges, megfelelő szakemberek bevonásával speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi nevelési feladatok ellátása.

A folyamatos és rugalmas napirend során figyelünk, hogy az **aktív és pihenő idő aránya** megfelelő legyen. Mindezekhez a gyermekek életkorát és igényét folyamatosan szem előtt tartjuk, ezért is van minden csoport szobánk ablakán **redőny**, mely télen a szigetelést, nyáron a hűvösebb szobai levegő biztosítására is alkalmas.

A **gondozási feladatok** területén mindig is nagy szerepet kell vállalnia az óvodának. Megfelelő időt és alkalmat kell biztosítani a szokások kialakításában. A pedagógus a dajkával együtt következetesen, türelemmel segíti a gyermekeket e folyamatban. A felnőtt példamutatásával, mintaadó magatartásával, szeretetteljes magyarázataival támogatja a gyermeket, amíg nem válik igénnyé és tudatossá a feladatok elvégzése.

Az óvodánk a gyermekek egészséges életmód megélésében és kialakulásában külön feladatokat tűzött ki. A családokkal és az óvodai étkeztetést biztosító konyhai intézménnyel karöltve figyelünk a gyermekek **táplálkozására**. A szállított ételek minőségéről folyamatosan visszajelzést küldünk, annak érdekében, hogy minőségileg a legmegfelelőbb ételhez jussanak a gyermekek. A korszerű táplálkozás feltételeinek biztosítása érdekében a gyerekek napi szinten fogyasztanak gyümölcsöket, zöldségeket. Az év során a lehetőségek figyelembe vételével almaszüretre megyünk, hogy a saját kezünkkel szedett almákat eltegyük télire. Figyelünk a gyermekek **folyadékbevitelére**, az udvaron elhelyezett esztétikus terméskövel díszített **ívó kútból** is tudjuk pótolni a folyadékot.

Az időjáráshoz alkalmazkodva a **levegőn**, a nap folyamán több órát töltünk a gyerekekkel. Bár külön tornateremmel is rendelkezünk a szabad levegőn végzett mindennapi testnevelés levezetése vagy bármilyen mozgásos játék mindennél többet ér.

A **napfény** jótékony hatásait ismerjük, de késő tavasszal és nyáron a gyermekek védelmére oda kell figyelni. Sok árnyékos helyet biztosítunk az udvaron, több helyen is felállítható vászonernyők segítségével. Nyáron a napfény elleni védekezés miatt többször is napvédő krém beszerzésére irányuló pályázatot megnyertünk.

A „Tégy a parlafü ellen” elnevezésű alapítvány támogatásával a tagóvodában sószoza került kialakításra, melyben a gyerekek napi 20 percet töltenek el „somokozással”, énekléssel, egyszerűbb légzőgyakorlatok végzésével.

Az év során folyamatosan, a gyerekek által szelektíven gyűjtött papírhulladékot az udvarunkon található **szelektív papírgyűjtőben** gyűjtjük. A foglalkozások témakörét kibővítve, különböző tárgyak újrahasznosításával is kapcsolatba kerülnek az óvodásaink.

A **testápolási** szokások kialakításához minden feltételt biztosítunk, a mosdóban higiénias feltételeket kiszolgálva folyékony szappant használunk. Itt említenénk meg, hogy a mosdóban az intimitás lehetőségét tudjuk biztosítani a kisfiúknak és a lányoknak egyaránt elszeparált helyiségekkel. Az emeleten a tornaterem, úgy van kialakítva, hogy mozgás közben is tudjuk biztosítani a gyermek szükségleteinek kielégítést (toalett, mosdó). Nyári időszakban a gyerekek lezuhanyoztatására is van lehetőségünk, hogy az udvari játék után higiéniai feltételeket megtartsuk.

Az intézményünk a testi fejlesztés mellett nagy hangsúlyt fektet a gyermekek **mentálhigiéné** fejlesztésre is. A lelki egészség éppoly fontos, mint a test épsége. A **megelőzés és fejlesztés** területén olyan képességek és készségek kialakításában segítjük a gyermekeket, amik később elegendő támaszt adnak, hogy lélekben is egészséges gyerekként, majd felnőttként éljenek. Ezáltal teherbírásuk biztosabb lesz és az iskola követelményeinek jobban meg tudnak felelni. **Lelki egészség** és harmonikus személyiség formálásának feltétele elsősorban az elfogadó, türelmes, nyugodt, otthonos, biztonságos légkör kialakítása.

Az egészséges lelki élet része az emberi másság és az egyéni problémák megértő, segítőkész kezelése, a gyermekek érzelmi életének gazdagítása, az érzelmek uralásának módjaira való szoktatás, valamint a gyermekekben meglévő félelmek, szorongások feloldása. Az egészséges napirend, heti rend, életrend, a szervezet bioritmusának kell, hogy megfeleljen, és hozzá kell járulniuk a gyermekek **testi-lelki biztonságához**. Az egészséges lelki élet nyomán kialakuló jó közérzet, melynek feltételeit az óvoda minden dolgozója elősegíti és megteremti a második otthonná teszi az óvodánkat.

Tudatos és felelősségteljes magatartás kialakítása érdekében az óvoda minden dolgozója **példát mutat** a gyerekeknek és az óvodát igénybevevő **szülőket is** erre sarkalljuk.

Az óvodába járó gyermeke **edzettsége is** fontos, melyet a rendszeres mozgással és a mozgásfajták sokoldalú felkínálásával érhetjük el. Több pedagógus végzett el valamilyen tartásjavító, gyermekaerobik képzést, így az ott tanultakat is a mindennapi testnevelésbe és a kötelező mozgásidőbe beépítik. A **testi szükségletek** kielégítését az intézményünk különböző helyeken tudja biztosítani. Az óvoda udvar változatos terepe, és nagysága lehetővé teszi a sokoldalú mozgást. A **rendszeresség és folyamatosság** elvét a rendelkezésre álló tornaterem, a gumilapos terasz és az udvari pálya biztosítja. Az udvar zárt, az utcai levegőtől aránylag elszeparált, így a levegő igen tiszta. Az udvaron megfelelő nagyságú tér áll rendelkezésre a szabad mozgáshoz, futáshoz. A gumiborítású **sportpálya** szintén sokoldalú fejlesztési lehetőséget kínál. A biciklizéshez nagyon szép betonutat alakítottunk ki, mely különleges formájával még jobban kihangsúlyozza a mellette húzódó virágos- és haszonkertet.

A környezet védelme és megóvása érdekében a környezet élővilága iránti tisztelet kialakítása érdekében a gyerekek **rendszeresen gondozzák az óvoda csoportszobáit**. Takarítási világnap alkalmából vagy a fontosabb ünnepek előtt (Karácsony, Húsvét) a gyerekekkel együtt végezzük ezeket a feladatokat. Az udvaron található játékok karbantartása és esztétikus állapot megtartására törekszünk. A szülőkkel együttműködve évente kétszer **kertrendezés történik**, amikor is virágos kertünket teljesen beültetjük. Az udvaron, kis területen **haszonkertünk is van**, ahol a nagycsoportosok tavasszal ültetnek növényeket és a folyamatos gondozást is, elvégzik.

Óvodánk mindig azt az elvet követte, melyben az **óvoda otthont jelentsen** a gyermekek számára. A családokkal való együttműködés, a **nyugodt, szerető, empátikus légkör** nemcsak a gyermeknevelés egyik színtere. A dolgozóknak is fontos a megfelelő légkör. A felnőttek részéről a kölcsönös segítség, egymás támogatása, példa lehet a gyerekek számára is. A helytelen viselkedési elemekre gyorsan reagálva már kezdettől fogva beavatkozunk, hogy a káros hatásoknak ne adjunk lehetőséget.

Egészségvédő programunk keretében megvalósuló rendezvényeink:

- szüret
- sportnap
- kirándulás – akadályverseny
- gyümölcs fogyasztás
- mindennapos testmozgás

7.3.2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Érzelmi nevelés

Az óvoda célja, hogy érzelmi biztonságot és bizalmat sugárzó és adó környezetet, légkört biztosítson.

Már az óvodába lépéskor **kedvező érzelmi hatások** érik a gyermeket; **az óvoda minden alkalmazottjával** és a gyermekekkel pozitív élmény és kapcsolat alakuljon ki. A gyermeket – mint fejlődő személyiséget – szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg.

A **beszoktatáskor** is mindkét óvodapedagógus és a csoport dajka mellett az óvoda összes dolgozója segíti a gyerekeket, hogy hamar megismerjék az új környezetet.

Az óvoda elsődleges feladata, hogy az új környezetben, mely a gyermek szinte második otthona, az **érzelmi biztonság** vegye körül. Az óvoda dolgozóival olyan hangulatot teremtünk, mely bizalmat ébreszt a gyermekekben. A gyermekekkel való bánásmód, az igényeikhez való alkalmazkodás, az egyéni eltérések figyelembe vétele türelmet, nyugalmat vár el a pedagógustól.

Az óvoda nevelje a gyerekeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól. Ahogy a pedagógus a **kiemelt figyelmet igénylő gyerekekkel** bánik, **mintaértékű** és egy életre meghatározó szerepet tölthet be a kisgyermek érzelmi beállítódásában.

A mi célunk, hogy **otthonosságot** idéző környezetet teremtsünk az óvoda minden fontos helyiségében. A csoportszobák bútorai, és annak elhelyezése biztosítja a gyermekek szabad mozgását, a „kuckók” a játék intimitását. A folyamatosan rugalmasan kezelt **napirend** lehetővé teszi a játék **elmélyült tevékenységét**. A játékeszközök a gyermekek számára elérhetők. A **kiegyensúlyozott légkörben** az óvoda segíti és támogatja, feltételeket teremt ahhoz, hogy a gyermek önkifejező és önérvényesítő törekvései megvalósuljanak. Természetesen megtanulva **a másik elfogadását**, megbecsülését még akkor is, ha az a másik gyermek más nevelést igényel, vagy más kultúrával rendelkezik. A pozitív érzelmi magatartásformák megtanulása közben ez a fajta elfogadás is beépül a személyiségébe. S közben igényévé válik a közös tevékenységekben való részvétel és kialakul az **együtműködés** képessége.

A **derűs, szeretetteljes légkörben** erősítjük a baráti kapcsolatokat, a peremhelyzetbe kerülő gyermekek helyzetét a bábozással, dramatizálással és drámajátékokkal változtatjuk meg.

A **nyitottságot, őszinte kommunikációt** erősítjük a gyermekekben egymás között és a felnőttekkel

A **szerepjátékok** kínálkozó lehetőségeiben az érzelmek sokszínű világát átélhetik. Ehhez szükséges eszközök igen bő választéka található óvodánkban. A szocializáció folyamatában érzelmi azonosulás és interiorizáció folyamatának érvényesülését is biztosítjuk.

Az ember egészen kicsi korától kezdve arra törekszik, hogy az őt körülvevő világot felfedezze, éljen benne, birtokába vegye azt. Az ismeretek gazdagabbá teszik a személyiséget és segítik abban, hogy környezetéhez alkalmazkodni tudjon.

Ha a három évesen először óvodába lépő gyermeket kellemes, meleg, hangulatos, ízlésesen berendezett környezet és barátságos, esztétikus megjelenésű pedagógus fogadja, akkor a gyerek feltehetően jól fogja érezni magát, felszabadult lesz. Ez elengedhetetlen a nyugodt, kreatív alkotómunkához.

A környező valóság szépségeinek felfedezéséhez az óvodapedagógus közvetve és közvetlenül segíti a gyermeket. Az esztétikai nevelőmunkában fontos, hogy megtanítsuk a gyermekeket arra, hogy **ismerjék fel az őket körülvevő világ szépségeit**. A felnőtt vezeti rá a gyereket, hogy képes legyen belevetíteni környezeté mozgásaiba, hangzásaiba, formáiba saját mozgását, hangadását és azok mozgatórugóit, az érzelmeit.

Erkölcsei és értékorientált közösségi nevelés

A gyermek nevelésében és az erkölcsiség alapjainak lerakásában, annak építésében is **a szülő** elsődleges **szerepe és kötelessége** vitathatatlan.

A szülői viselkedés és magatartás, nevelési stílus együttesen hat gyermek fejlődésére.

Az **óvoda** bár kiegészítő szerepet tölt be, de sokat tehet az erkölcsi értékek és normák megmutatásában és megismertetésében. Az óvodában elfogadott **normákat a családokkal együtt kell megtalálni és gyakorolni.**

Az erkölcsi érzék fejlődése a gyermek értelmi fejlődésének függvénye. Ezért is fontos minden neveléssel foglalkozó intézménynek az erkölcsi fejlődést **elősegíteni**, minden birtokában levő eszközzel.

A gyermek számára a tett a lényeg, a következményekkel vagy a tettek hatásaival nem tud foglalkozni. A környezet visszajelez a gyermek cselekvéseire. Ez után tapasztalja, hogy mit vált ki viselkedése másokban és milyen hatással van az a környezetére. Így lassan az egocentrikus felfogás helyett képes **másokért és másokkal helyesen viselkedni** és gondolkodni.

Az **erkölcsi értékek meghatározásai** közül a legfontosabb, hogy a gyermek társakkal szembeni viselkedése törvényes, szabályok betartása mentén történjen, megkülönböztetve a helyes és helytelen döntéseket.

Az óvodában töltött idő alatt ismerjék meg a közösségi **együttélés szabályait**, melyek meghatározzák a közösséghez való viszonyát a gyermeknek.

A konfliktus helyzetek megoldásában is **egymás tiszteletére** motiváljuk őket.

A kedvező hatások mellett megtanul a gyermek önzetlenül társainak segíteni, az alapvető **udvariasság** formáit megismeri, kialakul a gyermekekben az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képesség (barátkozás, figyelmesség).

A közös játék azonban a **csoportnormák** kialakulását is észrevétlen biztosítja. Amikor a normák beépülnek a személyiségükbe lassan a **lelkiismeret, és büntudat** érzéseivel találkoznak.

Fogadják el saját és mások véleményének különbözőségét. Amikor fontossá válik számukra a társaikkal való kapcsolat, működésbe lép a **kölcsönös elfogadás**, megértés, és mások megbecsülése.

Ezeket a szabályokat a középső és nagycsoportban már a gyerekekkel közösen fogalmazzuk meg. A tevékenységeket az életkor érzelmi szintjéhez igazítjuk. A pedagógusaink a tudatos játék kezdeményezésekor, olyan helyzeteket teremtenek, ahol az erkölcsi dilemmák megoldására közösen a gyerekekkel keresnek megoldásokat. Ezzel is fejlesztve az erkölcsi ítélőképességüket.

Az óvoda feladata, hogy a gyermek az általános értékeket megismerje, melyek egész életük részévé válik, és személyiségük belső épülését szolgálja.

Az óvoda az érzelmi nevelés és szocializáció biztosításában tudja fejleszteni az erkölcsi tulajdonságokat. Az **érzelmek folyamatos stimulálásával**, és érzelmi átélés közben juthatnak el a gyerekek az erkölcsi értékek és normák betartásához.

A mások érzelmeinek elfogadása és felismerése után az **önszabályozás, önkontroll** folyamata elindul és amely fejleszthető. E képesség fejlesztésére egyik jó módszer, hogy a gyerekek maguk mondják el, hogyan viselkedtek. A kommunikáció folyamatában **az én –közlés** technikájára tanítjuk a gyerekeket. Minden gondolatot, saját érzésüket bátran, de megfelelő stílusban közölik.

A gyerekek az önjutalmazás eszközeit megkeresve egyensúlyba kerüljenek önmagukkal, s az egészséges önértékeléssel egy harmonikusan fejlett felnőtté váljanak.

A különböző családi háttér, értékrendszer, kultúra, az eltérő szokású, műveltségű családok miatt fontos az **együtt gondolkodás az óvoda és a családok között**, hogy közös értékek mentén nevelhessük a gyerekeket.

Fontosabb szabályaink:

- Érkezéskor és távozáskor köszönjenek a felnőtteknek és gyerekeknek
- Az eszközökre, játékokra vigyázzanak
- Tisztelettudóan beszéljenek a felnőttekkel és társaikkal
- Konfliktusokat meggyőzéssel és a tárgyalás eszközével oldják meg
- Baráti kapcsolatokat ápolják, de segítsenek egymásnak
- Adni nagyobb öröm, mint kapni
- Ne csúfolják egymást, fogadják el a másságot
- Az elesettek iránt részvétellel legyenek és segítsenek
- Az udvaron játék közben is tartsák be a szabályokat
- Az óvodát elhagyva az utcai viselkedés is kontroll alá kerüljön
- Közlekedési eszközön is halkán történjen a beszélgetés
- Kirándulás alkalmából is vigyázzanak a környezetükre
- Szándékosan ne tegyenek kárt a szabad – és épített környezetükbe
- Múzeumba stb. fegyelmezetten viselkedjenek

Az erkölcsi neveléshez kapcsolva az óvodának feladata, hogy megismertesse a gyermeket a szűkebb és tágabb környezetével, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhoz való kötődés alapja. A környezet megismerésén keresztül kerülhetnek a gyerekek közel az őket körbevevő világgal. A helyi adottságok adta lehetőségeket ki kell aknázni (táj, helyi nevezetességek..stb.), hogy a közvetlen kapcsolatban jusson el ezen értékek tiszteletére, megóvására.

Az óvoda ilyen tekintetben is értékhordozó és közvetítő szerepe nagyon fontos.

Az óvodapedagógusnak nevelőmunkája folytán lehetősége van arra, hogy megéreztesse a gyerekekkel a **hazafiság** fogalmát. Megfelelő szituációban jól lehet érzékeltetni az egy nemzethez tartozás etikai értékeit, felnagyítás, torzítás nélkül ki lehet alakítani a helyes magyarságtudatot. Már kiscsoportban megfelelő kísérői létszámmal hosszabb rövidebb sétákat szoktunk megtenni a kerületben. Óvodánk nagycsoportosaival igen gyakori az óvodán kívüli programok szervezése: nagyobbak ellátogatnak a Parlamentbe. Rendszeresen a kerület nevezetességeinek látogatásai is (Gábor Áron ágyúgolyó). **Eljárunk a**

kerület helyi múzeumába, Szabó Ervin könyvtárba, ahol bejegyzett tagokká is válnak a gyerekek, Néprajzi Múzeumba. Fontosnak tartjuk, hogy a nemzeti ünnepeinket a korosztályhoz illően megünnepeljük és az alkalomhoz illő megjelenést kérjünk a gyerekektől is.

A mese és dalanyag kiválasztásakor a nyelvjárások és szokások különbözőségeivel is találkozhatnak a gyermekek.

Az óvoda illetve az óvodapedagógus **módszertani lehetőségei:**

- A közösen keresett szabályok a gyerekekkel mindig hatékonyabb, mintha felnőtt által kijelentett mondatok.
- Pedagógiai helyzetteremtéskor a választás lehetőségének felkínálása a gyerekeknek.
- Morális szokásrendszer kialakítása óvodán és csoporton belül.
- Szabad játék közben az erkölcsi helyzetek megbeszélése.
- A drámajátékok és varázsjátékok, mesék adta lehetőségek kihasználása.

Az óvodapedagógus feladata:

- Az önértékelés képességének és igényének kialakítása.
- Az egymásra odafigyelés és segítségnyújtás lehetőségeinek megismertetése a gyermekkel.
- Az erkölcsi ítéletalkotás módjával, közléseivel való találkozás.
- Igazságtudat, annak kifejezési lehetőségei és szabályai.
- Az akarat fejlődés során késleltetni tudja szükségleteinek véghezvitelét, türelem fejlesztése.
- Önfegyelem, erőfeszítés a feladat elvégzésére.
- A tiltásokkal való megismerkedés.
- A kötelesség és kell-szükségesség viselkedési formák elfogadása.
- A jó és rossz közötti különbségek érzékelése.
- Együttélés szabályainak betartása (köszönés, tisztelet...)
- Siker és kudarc feldolgozásának képessége.
- Egyénre szabott értékelés az egészséges önértékelést eredményezi.
- Verbális dicséretnek, elismerés közben a nonverbális eszközök használatának kiemelkedő szerepe.
- A szép és jó megszerettetése, tisztelete, megbecsülése.
- Empatikus érzések mozgatása.
- A konfliktushelyzetek megoldásának képessége.
- Csoport-tudat, mi-tudat erősítése (népi játékok...)

Az óvodapedagógus szerepe ebben a folyamatban nagyon lényeges. Hiszen az ő felelősége, hogy mi történik az óvodában, és mennyire tudja a lehetőségeket kiaknázni a morális nevelés eszközeiben.

A jellemformálás során a **hitelesség** fontos. A felnőtti minta, tükör is. Ha a szülő, ill. tágabb és szűkebb környezet nem úgy és azt teszi, ami elvárható, a gyerekek hamar reagálnak és a folyamatban rögtön más irányt vehetnek fel. Bár még kisiskolásoknál sincs rögzülve a morális viselkedés, de mint minden más, ezt a munkát is időben el kell kezdeni.

A gyermek számára az a rossz, amit a felnőtt tart rossznak, később érti csak meg, hogy mi. Az érzelmi intelligencia a mai világban egyre inkább a fejlesztendő területek közé tartozik.

Ezért olyan óvodai élet szervezése kívánatos, amely segíti a gyermek **erkölcsi tulajdonságainak** (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, ítéletalkotásnak, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlődését.

Közösségi nevelés

A közösségi nevelés szempontjából különös jelentőségű a **közös élményekre épülő közös tevékenységek** gyakorlása, miközben a gyermek megtalálja a helyét az adott közösségben.

A célunk, hogy megtanuljon a gyermek a **csoporttal együttműködni**, illetve ha igénye van **egyedül tevékenykedni**, és ha társa teszi ezt, ő is tolerálja a helyzetet.

A társas kapcsolatok alakulásának több színtere van, de az óvoda az a hely, ahol a gyerekek már vágnak és igénylik a másokkal való kapcsolat kialakítását. **A játék** a legfőbb eszköz, amikor társaival érintkezik, miközben megtanulja az alkalmazkodás, együttműködés, kezdeményezés szabályait.

Megjelenik a közösen folytatott tevékenységbe a **közös érdek**, megfogalmazódnak a **közös értékek, célok**.

A jó közösség működésekor a **tiszta, őszinte**, egymást meghallgató **kommunikáció** zajlik. A gyermekeket nyitott kommunikációra ösztönözzük, melyben a Varázsjátékok és a drámajátékok sokat segítenek.

Az élmények, amelyeket a gyermekek átélnek otthon, a természetben, az emberek külső-belső megnyilvánulásaiban, az őket körülvevő tárgyak észlelésében, a hallott mesék, zenék, zörejek vagy egy-egy mesekönyv nézegetése közben különböznek, de ezek az óvodában együttes **élményekké** válnak.

Az óvodai csoportok alakulásában azonban ismét kulcsfontosságúvá válik a pedagógus. Az óvodánkban bár mindenhol érezhető a **csoportkohézió**, mégis a négy különböző korosztályú csoport gyermekei nem elkülönülve vannak. Az óvodába járó gyermekek alkalmanként délelőtt és délután is másik csoportban játszhatnak. A gyermekek **meglátogatják** a nagyobb gyermekeket, akik büszkén mutatják a kisebbeknek a munkájukat.

7.3.3. Az anyanyelvi és az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés átfogja az óvodai nevelőmunka minden területét, közvetítő elemként jelen van a nevelési feladat megvalósulásának minden mozzanatában. Az anyanyelv ismerete megegyezik saját kultúránk ismeretével, ez az alapja nemzeti műveltségünknek, összetartozásunknak. A nyelv tanulása szocializációs folyamat is. A szocializáció folyamán a

beszéd a gyermek környezetével való érintkezésének, önkifejezésének, gondolkodásának legfőbb eszközévé válik.

Erre a korszakra jellemző, hogy a gyermekek beszéde a legintenzívebben változik, fejlődik. Az óvodába érkező gyermekek **kommunikációja** nagyon **különböző** szintű. Az óvodának kell felvállalni a beszéd fejlesztését és beépítve **komplex módon** az egész napra kiterjedően és ellensúlyozni az otthoni hátrányt. A gyermeki beszéd megfigyelése után **szakemberek** segítségével szűrhetjük ki azokat a gyermekeket, akik az életkorától elvárható szintet nem érték el. Az intézményben működő **logopédus** a hangképzési problémák javítását végzi.

A csoporton belül a **pedagógus feladata**, hogy az anyanyelvi elsajátítást akadályozó tényezők ismerete után a fejlesztés területeit számbavételezze. Az **anyanyelvi nevelés területei**:

- a beszédhallás-figyelem
- hallás-emlékezet
- a beszédritmus
- a grafomotorikus képesség gyakorlása
- gondolkodás
- helyes ejtés

A fejlesztést játékba ágyazottan és **játékosan** kell megvalósítani. Sok olyan helyzetet kell teremteni, ahol a gyermek beszélhet, mesélhet. A **szituációs játékok** nagyon alkalmasak a beszédgátlás oldására. A beszédviselkedés **fejlesztését egész nap** figyelemmel kísérjük. A szókincs bővítésére a tudatosan kiválasztott népmesék nyelvi anyaga is alkalmas és így a gyermekek passzív és aktív szókészletét bővíthetjük. Az óvodában van olyan eszközünk is, amivel a képolvasás alapjait is tudjuk gyakorolni. A beszédészlelés és megértés területén valamint az összefüggő beszédfejlesztésére is kell minél több játékot bevinni a mindennapi tevékenységek folyamatába. **Az anyanyelvi játékok** minden korcsoportnak megfelelő játékot kínálhat, mint például légzéstechnika, hangutánzás, akusztikus differenciálás, szinonimagyűjtés, hangsorok analízise, ritmusfejlesztés. **A kommunikációs játékok** a gesztus, a mimika, a szemkontaktus szabályait alapozza meg. Óvodában folyó bármelyik tevékenység alkalmas arra, hogy a gyermekek a párbeszéd szabályait megismerjék. A vitahelyzetek megteremtésével a tárgyalás, a kompromisszumkötés minőségével ismerkednek meg. A nagycsoportban a különböző helyzetgyakorlatok módszerének alkalmazása hatékony, a gyermekek kommunikációs fejlődésére.

Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására kell törekedni. Azonban csakis úgy vagyunk hatékonyak, ha a gyermekek és a felnőttek között szeretetteljes, jó kapcsolat van.

Nagyon fontos tényező a gyerekeket körülvevő felnőttek beszédkultúrája, mintája. Nemcsak az óvónőknek kell odafigyelni, hanem az **óvoda összes alkalmazottjainak beszédkultúrája**

számít. Felelősségteljesen kell együttgondolkodni, fejlődni, hiszen **saját személyiségünk a legfontosabb munkaeszköz.**

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása - beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel - az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

Az óvodában sokfajta tevékenység kínálkozik a gyermekek számára. A választhatóság, a döntés az ő joga.

A gyermeknek joga van ahhoz, hogy:

- kérdéseire választ kapjon
- tisztában legyen lehetőségeivel
- a tudást önállóan megszerezze
- a világot megértse
- a szabadon alkothasson, feltalálhasson, kísérletezhessen
- sikerélményhez jusson, hibázhasson
- bírálhasson, véleményt nyilvánítson.

Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára - mint életkori sajátosságra -, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetéről.

Az óvónő felkínált tevékenységeiben **a tanulás feltételeit biztosítja**. A gyermekek életkorához és érdeklődéséhez és a gyermeki **kíváncsisághoz** igazodik. Nagyon lényegesnek tartjuk, hogy a **tevékenységformák elsajátítására elegendő idő** álljon a gyerekek rendelkezésére. Figyelembe kell venni minden gyerek **egyéni** tempóját, ehhez kell igazítani a feladatokat. Fontos, hogy testi, lelki, szellemi szükségleteiket elégítse ki a megismerési folyamat, s elmélyülhessenek a cselekvésben. Ahhoz, hogy konstruktív **életvezetés** alakuljon ki, széles tevékenység repertoárral kell megismertetni a gyerekeket. Folyamatosan lehetőséget kell biztosítani számukra a pozitív cselekvésre anélkül, hogy azt kényszernek éreznék.

E folyamatban, óvodáskorban fontos a **játékosság, a cselekedtetés, a felfedezés és motiváció**. Arra törekszünk, hogy a gyermek önként vegyen részt a tevékenységekben, azonosuljon a feladatokkal. A **meglévő tapasztalataira**, élményeire, ismereteire építve kell további helyzeteket teremteni az újabb tapasztalatszerzésre. Nem elhanyagolható a gyermek **spontán** szerzett ismereteinek feldolgozása és bővítése. Az értelmi nevelést a gyermek értelmi képességeinek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitás fejlődést elősegítő motiváló környezetben kell megvalósulnia.

Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek - érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás - alkotóképesség - fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

7.3.4. A gyermekek fejlődésének nyomon követése

A pedagógus az óvodás gyermekek fejlődését folyamatosan nyomon követi, évente kétszer felméri, és a fejlődésének elősegítése érdekében fejlesztési tervet készít. A felmérések alapján, a gyermek egyéni szükségleteihez igazodva határozza meg a fejlesztési célokat és feladatokat. Az életkori sajátosságaiktól jelentősen eltérő gyermekek esetén szakember (fejlesztő pedagógus, pszichológus, logopédus) segítségét kérjük.

A fejlettségmérő lapok tanügy igazgatási dokumentumnak minősülnek, ezért a szülőknek csak betekintési joguk van, illetve tájékoztatás után egy évben kétszer aláírják azokat. A szülők egyéni kérésére, a pedagógusok ennek összegzéseként egy fél-egy oldalas összefoglalást írnak, melyet a szülő részére át is adnak, így kaphat a szülő kézbe konkrét tájékoztatást a gyermekéről.

8. Az óvodai élet megszervezésének elvei

Az óvoda szerkezete, csoportszerkezet

Az óvodában folyó pedagógiai munka **kulcsszereplője az óvodapedagógus**. A pedagógus személyisége minden más külső feltételnél meghatározóbb. **Elfogadó, segítő, támogató** attitűdjével, pedagógiai nézetével, módszertani szabadságával felelős a pedagógiai munka eredményességéért. A nevelési feladatok tervezése, szervezése épp ezért fontos helyet tölt be, mely az óvoda teljes nyitvatartási idejére érvényes. Az óvodai élet megszervezése során az óvodapedagógus a **teljes óvodai élet ideje** alatt feltétlen jelenlétben és közreműködésben szervezi a csoportos foglalkozásokat. Mindezt teljes módszertani szabadságban tehetik a szabad játék és a napi párhuzamosan folytatott tevékenységek mellett. Az óvodapedagógus tudatos jelenléte, elmélyült, élményszerű játék kibontakozását kell, hogy biztosítsa. A nevelési folyamat megvalósulása és eredményessége érdekében az óvónői és a dajkai munka egyre jobban összefonódik. **A dajkáink a pedagógiai munka közvetlen segítői**, ezért a napi munkái mellett a délelőtti folyamat aktív résztvevői. Szerepük erősítése érdekében a munkaköri leírásukban rögzítettük azokat az elvárásokat, szabályokat, melyeket a közvetlen munkatársakkal, gyermekkel és a szülővel szemben be kell tartaniuk. Nagyon fontos **modellszerepük erősítése**, mind beszédkultúra, mind megjelenés és megbízhatóság tekintetében.

Arra törekszünk, hogy a gyermekek óvodában töltött évei során a két óvónő személye lehetőleg ne változzon egy-egy csoport életében.

Óvodáinkban (a székhely és a tagóvodában) négy- négy, egyenként 25-25 fős csoport működik. A csoportok a lehető

ű

tőségekhez mérten homogének, vagyis egy csoportba közel azonos korú gyermekek járnak. Egy csoporthoz két óvónő és egy dajka tartozik.

Napirend, hetirend

Az életmód és életvitel megváltozása miatt nagy hangsúlyt fektetünk a napirend és hetirend megszervezésére. Ha ez a családban és otthon is jól szervezeten zajlik, akkor ez pozitívan befolyásolja a gyermek fejlődését. Az óvodában **a napirend betartása**, megszervezése a gyermekek **érzelmi biztonságát** alapozza meg, a gyermeknek védeltséget ad

és a közösség érzelmeinek alakulását szabályozza. **A gyermeknek joga van zavartalanul játszani és az óvodapedagógusnak is joga van a gyerekekkel való tevékenység során zavartalanul együttlenni, hogy a különböző tevékenységekhez a megfelelő feltételeket tudja biztosítani.**

A napirendet és a hetirendet úgy alakítjuk ki, hogy **alkalmazkodik** az a gyermekek életkori sajátosságaihoz, helyi szokásokhoz, különböző tevékenységekhez valamint a helyi adottságainkhoz.

Olyan óvodai élet megszervezésére törekszünk, mely kiegészíti és pótolja a családi nevelés eredményességét is. A **rugalmasság és folyamatosság** elve a rögzített szabályok mellett azonban nagyon fontos. A napirend változásaival biztosítja a gyermekeknek a **nyugodt, elmélyült tevékenykedést**, biztosítva a megfelelő időt arra, hogy a megkezdett tevékenységüket befejezhessék. A különböző tevékenységek közötti harmónikus arányok kialakítása során a játéknak kitüntetett szerepe van.

A **folyamatos reggelizés** növeli a játékra fordított időt, míg az egy időben végzett ebédelés, uzsonnázás a kultúrált étkezési szokások kialakulását és betartását biztosítja.

Az óvodai élet megszervezésében így **kiemelt helye lesz a gondozási feladatoknak.** A pedagógus ez idő alatt **nevel, segíti a** gyerekek egymás közötti kapcsolatait és **önnálóságukat.**

Hetirendünkben csak a **testnevelés** foglalkozásoknak van meg a meghatározott napja. A többi foglalkozásnak is vannak meghatározott napjai, de az óvónők a heti terv teljes felkészültségével a gyerekek hangulatához, igényeihez alkalmazkodva változtatnak. A tagóvoda napirendjébe beillesztjük a téli időszakban a sószoza látogatását a gyermekek egészségének megóvásának és megőrzésének érdekében.

A **nyári (főleg) udvari élet** nevelőmunkánk szerves folytatása. A már év közben kialakított szokások tovább élnek és bővülnek a napfürdő, ill. pancsolás, zuhanyozás újabb szokásainak, örömeinek megismerésével. A különböző képességfejlesztő tevékenységeket ez idő alatt az udvaron is változatosan szervezzük vizuális tevékenységeket (agyagozás, festés, vágás, ragasztás, szövés stb.), valamint mozgásos játékok és közös énekléseket is. Egyébként egész évben is fontosnak tartjuk, hogy az udvaron töltött idő alatt a gyerekek tartalmas játékot szervezzenek meg egymás között vagy a pedagógusok segítségével. A napirend és hetirend megszervezésénél figyelembe vesszük a gyermek egyéni képességeit, terhelhetőségét. **Kényszert sem tevékenységben, sem étkezésben nem alkalmazunk.**

Az óvodás gyermek fő tevékenysége a játék, ezért ehhez biztosítjuk a legtöbb időt számára, valamint helyet és eszközt. Több játéka van már a csoportoknak, amelyek segítségével játékon keresztül az **egyéni és differenciált fejlesztés** is megvalósítható, melyek a matematikai ismeretek rögzítését és bővítését, a környezet megismerés fogalmainak rendszerezését valamint diszlexia-diszgráfia kiküszöbölését segíti elő.

A gyermekek érdeklődése alapján mindig változó létszámú és személyi összetételű kis csoporttal foglalkozik egyszerre az óvónő. Figyelnie kell a kezdeményezéstől távol maradó

gyermekre, hogy játékok zavartalan legyen, illetve ők se zavarják a foglalkozáson résztvevő társaikat. Frontális formában feldolgozott témák során a gyermekek közösségi érzéseinek fejlesztésére ad lehetőséget.

A gyermekek érdeklődése szerint az elkezdett tevékenységek délután, esetleg napokon keresztül is folytathatók. Ehhez a **két óvónő összehangolt munkája** szükséges. Bár az óvodában folyó tevékenységeken való részvételben nincs kényszer, figyelünk arra, hogy minden gyermekhez eljusson az új ismeret és annak alkalmazása. A **nyugodt légkörrel** biztosítjuk gyermekeinknek, hogy ők válasszanak a lehetőségek közül és azokkal felszabadultan tevékenykedjenek.

A gyermek fejlődését az óvoda **saját kidolgozott** fejlettségmérő lapon keresztül kíséri végig. A **fejlettségmérő lapok** a gyermeki fejlődés folyamatának megragadását teszik lehetővé az óvodába lépéstől az óvodáskor végéig.

A fejlettségmérés fő területei:

- mozgásfejlettség,
- testséma fejlettsége,
- téri tájékozódás fejlettsége,
- térbeli mozgás fejlettsége,
- értelmi fejlettség,
- finommotoros koordináció fejlettsége,
- nyelvi kifejezőkészség,
- a gyermek szociális fejlettsége, szociális érettsége.

A fejlettségmérő lap olyan szempontokat tartalmaz, amelyek jól mutatják a gyermek idegéletani, fejlődéslélektani előrehaladását, jelen vannak a gyermek mindennapi tevékenységében, és az óvónő által játékosan mérhetők. Rutinos teljesítésük csak az óvodáskor végére várható el, ekkorra kell a gyermeknek korának megfelelő érzelmi, erkölcsi, értelmi érettséggel, munkára való alkalmassággal, testi, illetve érzelmi-akarati fejlettséggel rendelkeznie.

A fejlettségmérő lapot lehetőség szerint a gyermek természetes helyzetben történő **megfigyelésével**, valamint esetenként **játékos egyéni vizsgálatok** során lehet kitölteni. A fejlettségmérő lapok használatával, a gyermek tudatos megfigyelése mellett, az óvodapedagógus saját munkájának eredményességét is nyomon tudja követni, illetve a gyermek folyamatos fejlődését elsősorban önmagához, de társaihoz, saját korosztályához is tudja viszonyítani. Természetesen a gyermekek fejlődésében, fejlődésük ütemében lehetnek kisebb-nagyobb eltérések. Az egyéni eltéréseknek számos oka lehet. Az eltérő szociális környezet, a kultúra, valamint a örökletesség által meghatározott egyéni sajátosságok hozzájárulhatnak a különböző ütemű és színvonalú fejlődéshez.

A felmérések alapján mutatkozó eltéréseket a gyermek egyéni szükségleteihez igazodva kell korrigálni. Fontos, hogy az óvodapedagógus folyamatosan vezesse a fejlettségmérő lapokat melyet **évente kétszer végez** el, és az ebben rögzített információkat felhasználja munkája során.

9. Játék az óvodában

Az élethosszig tartó tanulás alapja a kíváncsiság, az önértékelés, a rugalmasság, a kreativitás. Ehhez szükséges képesség a játékban, a játék által alakul és fejlődik.

A **játék** az emberi kultúra, a művészet, a tudomány, a vallás minden formájának lényegi eleme.

Az óvodás gyermek legfontosabb és legegyszerűbb és legfejlesztetlenebb tevékenysége a játék. Ebben a korban a játék és a tanulás nem választható el egymástól. Nem is szabad, hogy az óvodapedagógus ezt a szorosan egymásba fonódó folyamatot mesterségesen elválassza. **A gyermek játéka tanulás, a tanulás, pedig maga a játék.**

A játék a gyermek számára **örömszerző tevékenység**, gondolkodási stratégia. Az utánzási vágya, felnőttek modellkövetése óriási felelősséget igényel a pedagógustól, hogy milyen példát mutat a gyermekeknek. A gyermek kíváncsi, érdeklődő, mozgékony, él benne a tevékenységvágy. A játék örömet okoz, független, fejleszt és szabad. A gyermekben a játék, a problémamegoldó, logikai, stratégia, felismerő, matematika és összehasonlító gondolkodás, a memória, figyelem és a téri tájékozódás fejlődését segíti.

Az óvodai életben felértékelődött az **egyéni bánásmód, a differenciált nevelés** igényes, gyermekcentrikus szemlélete. **A mi szemléletünkben** az egészséges, harmonikusan fejlődő gyerekek esetében tehetséggondozást, a kreatív önkifejezés fejlődésének lehetőségét támogatjuk, ehhez adunk érzelmi biztonságot, ingergazdag környezetet és biztosítjuk a **szabad játék** és korai tanulás minden feltételét. *Az óvodapedagógus tudatos jelenlétével biztosítjuk az élményszerű, elmélyült játékot. A pedagógus feltételteremtő szerepe az egész óvodai élet idején aktívan jelen van.*

A gyermek a játékában **saját vérmérsékletének, aktuális idegéleti, érzelmi állapotának megfelelően választ** tevékenységi formát, közeledik a játékok végtelen tárházának valamelyik, számára kedves eleméhez. Fontos a játék, mint folyamat, fontos a játék, mint tárgy, és fontos a játék, mint szabály. Arra figyelünk, hogy az óvoda biztonságos közegében a gyermekeknek érzelmi kötődései alakuljanak felnőttek és a társak iránt, s ebben a közegben a nondirektív eszközök túlsúlyával (szociokognitív összerendezettséggel) vezessük őt fejlődésének útján.

A játék a gyermek fejlődésében alapvető jelentőségű, semmi mással nem helyettesíthető tevékenységi forma. Az óvodai nevelés tartalmának a játékokra építettség az egyik legfontosabb sajátossága.

A játékban szinte észrevétlenül **tanul** a gyermek és kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket. **Megoldási módokat** kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újraélheti kellemes élményeit. A gyermek játéka környezetét tükrözi átalakított formában, mivel saját vágyai, érzelmei, emlékképei, ismeretei is tükröződnek benne.

A játék folyamatában olyan **személyiségjegyek fejlődhetnek ki** a gyermekben, ami később a társadalomba való beilleszkedést nagymértékben segítheti pl.: a társakkal való együttjátás kialakulása, a másik gyermek játékának tiszteletben tartása, a kezdeményezőkézség kibontakozásának lehetőségei, vagy az alá-, fölérendeltségi viszonyok önkéntes kialakítása egy-egy játéksituációban.

A játék, hatással van a gyermek értelmi, érzelmi, esztétikai, testi fejlődésére. A gyermek **értelmi képességei fejlődnek** a játék által. Ezekben a tevékenységekben jól alkalmazható a természettudományok fogalmainak kialakítása, elvont és logikai gondolkodás fejlesztése, ismeretek megalapozása, asszociációs készségek megteremtése, gyűjtőfogalom bővítése. Mindeközben a kitartás, az együttműködés, a türelem, az egészséges önkontroll kialakulásában segítjük a gyermeket.

A szenzitív képességet erősítő játékok során a gyermekek megfigyelő képességei, tér irányok alkalmazása, keresztcsatornák, hangok differenciálása, szaglás-tapintásérzékelés, látás, relációk fejlődnek.

Érzékszervi működésük pontosabb, megfigyelőképességük megbízhatóbb. Észreveszik a tárgyak hasonló és különböző jellemzőit, a jelenségek közötti összefüggéseket. Fejleszti a mozgását, a testi edzettségét, feloldja az esetleges feszültséget. Segíti új mozgásformák ismétlésével, hogy ügyesebbé váljon. Növeli önállóságát, kitartását. Ismerkedik a világgal, a tárgyakkal, ezek jelenségeivel, tulajdonságaival.

Érzelmi életét gazdagítja, a játék derűjén, örömein keresztül minden felerősödik, fokozódik a gyermek beszédkedve, nyelvi kommunikációs készsége. A jó játék derűssé és boldoggá tesz. Sikerélményt jelent, barátságok alakulnak az együttjátás folyamán, beleélik magukat társaik helyzetébe, konfliktushelyzeteket próbálnak megoldani. A játék a közösségi élet fejlesztésének alapvető eszköze.

A dramatikus elemeket, tartalmazó játékokat tudatosan használjuk a különböző korcsoportokban egyaránt. A közösségi érzések erősítésére a legalkalmasabb ez a típusú játék. A gyermekek érzelmileg, szellemileg tapasztalatot gyűjtenek. Az együttjátás élménye, a közös érzelmek megélése sokrétűen komplex módon fejleszti a gyermekek személyiségét. A bizalommal teli légkörben az önállóságot, alkotóképességet, a nyelvi kommunikációt, a testbeszédet, a térbeli tájékozódást fejleszti. A ráhangoló játékokkal megteremtjük azt a hangulatot, ahol bizalomépítő, kapcsolatmélyítő és tartó, feszültségoldó, improvizációs, mozgásos, memóriafejlesztő játékok egész sorát játszhatjuk.

Az esztétikai érzék fejlődését is segíti a játék. A játék jó hatással van a gyermekek ízlésének alakulására is. Eleinte a hangok, szótagok, szavak, rövid mondókák és dallamok, a halandzsák játékos, szabály nélküli ismétlés útján válnak játékká. A zenei, vizuális, irodalmi, az anyanyelvi nevelés területén a játék nyújtotta lehetőségek kihasználása is csak a pedagógusokon múlik.

A **játék feltételeinek** (hely, idő, eszköz, élmény, nyugodt légkör stb.) megteremtése az óvónő feladata. A csoportszobákban a gyermekek könnyen hozzáférnek az őket érdeklődő játékeszközökhöz. A játékfajták összes típusát meg lehet látni az **elérhető** polcokon, melyeket minden évben váltogatunk a korosztálynak megfelelően. A folyamatos **napirend**, de a pontos reggeli beérkezés segíti a nyugodt játékot. A külső hatásra megszakított játékban a gyermek frusztrálódik, ezért is fontos a rugalmasan kezelt napirend. **Az óvónő** szerepe, hogy mindig rendelkezésre álló, együttműködésre és segítségre kész partner legyen, akihez bármilyen problémával szívesen fordulhatnak a gyermekek. Segítsége akkor fejlesztő, ha az olyan szintű és mértékű, amilyenre az adott gyermeknek szüksége van. Így az **óvodapedagógus tudatos jelenléte** indirekt irányítása biztosítja a játék értékét, tartalmát. Az ő kezében van a gyermekek életkori sajátosságának megfelelően a **szabad játék** megléte, mely az óvodában töltött idő jelentős hányadát teszi ki.

Alapfeltétel az óvónő-gyermek közti jó kapcsolat, szeretetteljes, bizalom teli légkör. Egy kellemes hangulatú atmoszférában, ahol az óvónő jól kialakította a csoporton belül a közösségi érzéseket, a játék **pszichikumot erősítő és élményt adó** tevékenységgé válik.

A kisgyermek első valódi játszótársa a család tagjai, az óvodában az óvodapedagógus. Utánozható mintát ad a játéktevékenységre. Amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, társra talál a gyermek, kezdeményez és segítőt keres magának. Az óvónő feladata, hogy olyan helyzeteket teremtsen, ami elindítja és fejleszti a tartalommal és értékkel teli játékot. A pedagógus, irányító **és támogató** szerepe állandóan változik, változhat.

Az óvónőnek a játékidőben megfigyelési feladata is van. Érdekes huzamosabb ideig figyelemmel kísérni egy-egy játszó csoportot, azt, hogy hogyan közelednek egymáshoz, hogyan bővítik a játéktémát, hogyan rendezik a felmerülő konfliktusokat, ki milyen szerepet tölt be a csoportban stb. Akkor talál az óvodapedagógus megfelelő alkalmat az egyes játékfajták tervszerű kezdeményezésére, ha érzékeli a csoport, az egyes játszócsoporthoz a játéknak hangulatát, elmélyültségét, mozgását. Az **óvodapedagógus szerepe** tehát a következőkre terjed ki:

- a gyerek sokirányú megfigyelése;
- a játék megfelelő segítése;
- a gyermekismeretre alapozott tervszerű kezdeményezés.

A játék is fejlődésen megy át a gyermek életében. A kiscsoportosok játékválasztása legtöbbször a pillanatnyi helyzettől függ. A nagycsoportban már tudatos szervezés is megfigyelhető a játékban.

Az óvodáskor első évét a **gyakorlójáték** határozza meg, amelynek lényege valamilyen újszerű cselekvés ismételtetése, amely örömet okoz. A játék fejlődését a tárgyak számának növekedése és a műveletek bonyolultabbá válása jelzi. A játék nyújtotta sikerélmény a gyermeket megelégedéssel tölti el, fejleszti biztonságérzetét, öntudatát. A gyakorlójáték a gyermek első ismereteinek egyik forrása. Felfedezi az őt, körülvevő tárgyakat, játékeszközöket, a tárgyak tulajdonságait, színét, hangját, formáját, mozgathatóságát, térbeli

elhelyezhetőségét. A gyakorlójáték a funkcióörömmön túl a **manuális** készségek kialakulásában, a szem-kéz koordináció fejlesztésében is komoly szerepe játszik, s az óvodáskor későbbi éveiben is megjelenhet, visszatérhet, a „fejlettebb” játéktípusok mellett.

A **szerepjáték** fokozatosan fejlődik ki, fejlett formáját az óvodáskor végére éri el. A tárgyak játék meghatározó szerepét fokozatosan a felnőtt tevékenységének reprodukálása váltja fel. A szerepjáték a természeti és társadalmi környezet élményeiből táplálkozik, amelyek közül számos óvodán belüli társas-szociális hatás is van, pl. a közös ünnepélyek, kirándulások élményei. A gyermek sokszor a felnőttek tevékenységének csak valamely mozzanatát ragadja meg, ilyenkor a hiányzó láncszemeket képzeletével egészíti ki. A három éves gyermek a keze ügyébe kerülő tárggyal kezd játszani. Az eszköz határozza meg a témaválasztást és a játék tartalmát. A középső csoportosok már előre meghatározzák a szerepeket, megjelenik a szerep szerinti differenciálódás. A nagycsoportban, pedig az előzetes vitára, a szabályok megfogalmazására helyeződik át a hangsúly. A gyermekek játékbeli magatartásából könnyen következtethetünk egyéniségükre, élményeikre, életkörülményeikre, ismereteikre. A szerepjátékok kialakulásának lehetőségeit a csoportokban könnyen mozgatható gyermekméretű bútorok átrendezésével is segítjük. Ehhez a játéktípushoz sok jelmezt tartunk, illetve a felnőttek és gyerekek által behozott tárgyakkal, eszközökkel folyamatosan bővítjük, gazdagítjuk a játék lehetőségeket.

A **szabályjáték** a játék „legfejlettebb” típusa. A szabálytudat már óvodáskorban is fokozatosan alakul, teljes kialakulása, megszilárdulása azonban csak 10-12 éves korra tehető. Óvodáskorban eleinte csak néhány szabályfoszlány, szabálytöredék jelenik meg a gyermekek játékában. Kialakul a kettős szabálytudat, amikor a gyermek a szabályt önkényesen variálja. Minden szinten, minden formában szabálytanulás folyik. Személyiségfejlesztő hatásuk miatt fontosak az óvodai évek alatt. A szabályjátékok megismerését, sokoldalú fejlesztési lehetőségeit figyelembe véve igen gazdag és sokféle játékot tartunk. A játékokat korcsoportoknak megfelelően évente váltjuk, de egy tanév során is változtatjuk, hogy az esetleg megunt vagy sokszor használt társasjáték se váljon egysíkúvá a gyermek számára.

A játékoknak a fenti csoportosítás mellett egy **másik megközelítése** is lehetséges.

Az **építő-konstruáló** játék a kísérletezés eszköze, melyhez kezdeményező képességre, alkotó képzeletre és nagyfokú önállóságra van szükség. Kiscsoportban anyagok, építőelemek rakosgatását jelenti, középső és nagycsoportban már szerves része a szerepjátéknak. Az utóbbi években intenzíven bővítettük a játékeszközöket. Természetes anyagból készült játékokkal bővítettük az eszköztárat, hiszen ez a típusú játék a térérzékelés kifejezésének egyik legfontosabb lehetősége.

Fontos része a szerepjátéknak a **barkácsolás**, amelyben a gyermekek elgondolásai, céljai, ötletei és tervei jutnak kifejezésre. Ez a játék a fejlődés bizonyos fejlettségi fokán jelenik meg, amikor a manuális tevékenységhez intenzív szellemi aktivitás is párosul, kifejlődik a gyermekben a céltudat, a pontos megfigyelés, a fejlett képzelet, a problémamegoldó gondolkodás képessége, valamint a szerszámok használatához szükséges izomrendszer és a mozgásszervek fejlettsége. Az óvónők kreativitása kifogyhatatlan, sokféle

anyagot, eszközt kínálnak a gyerekeknek, hogy fantáziájuknak teret adjanak. A gyerekekkel készített tárgyakhoz sokszor a környezetünkben található hulladéknak ismert anyagokat is felhasználunk. Ezzel megmutatva az újra hasznosítás lehetőségét is. Ez a tevékenység a mindennapokban állandóan jelen van a gyermekek igényeinek megfelelően a nap bármely szakában.

A **dramatizálás, bábozás** feltétele, hogy az irodalmi alkotások érzelmileg megragadják a gyermekeket, és esztétikai élményt jelentsenek számukra. Paraván mögé bújva változhatnak át a gyermekek, a báb szerepével azonosulva. Nagyon jó alkalom az anyanyelvük formálására, a régmúlt nyelvi fordulatok megismerésére és nem utolsósorban az átélés élményére. E játék erősítésére nagyon sok fából készült mesefigurákkal gazdagítottuk amúgy is színes bábkészletünket. Viszont a legnagyobb öröm mégis az, ha saját maguk által készített bábokkal játszhatnak. A farsangi ünnepek alkalmakor már hagyománnyá vált, hogy az óvodapedagógusok egy kedves mese dramatizálásával gazdagítják a gyermekek élményeit.

Az óvodáskor elején az óvónő kezdeményezi a bábozást, dramatizálást, barkácsolást is. Később, ahogy egyre jobban megismerik a gyermekek ezeket a tevékenységeket, jártasságra tesznek szert a technikákban, önállóbbakká válnak a kezdeményezésben és cselekvésben.

A gyermekek napjának egy részét a **spontán játékok** töltik ki. Ezek a játékok gazdagítják ugyan személyiségüket, de nem minden gyermeknél olyan sokoldalúak, hogy önmagukban elegendő lehetőséget biztosítsanak egyes képességek fejlődésére. **Szükség van az óvodapedagógus által kezdeményezett, továbbfejlesztett és irányított játékokra is.**

A **fejlesztő játékok** adta lehetőségeket is szem előtt tartjuk. Ezek a játékok kiegészítik az óvodai játékot, segítik a megszerzett tapasztalatok és ismeretek berögzülését. Bármikor elővehető a gyermekek igényeinek megfelelően, segítik a felnőtt- gyerek kapcsolatok elmélyülését, és a gyermekek aktivitását is fokozzák. A fejlesztő játékok alkalmazását azonban csak játékba ágyazottan használjuk.

A **szabadban** történő játéktevékenységben célunk az, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségének, érdeklődésének, vérmérsékletének legmegfelelőbb tevékenységét. Sportudvarunkon óvodapedagógusi felügyelet mellett a sokoldalú mozgásfejlődést segítő eszközök mindig a gyermekek rendelkezésére állnak. A mozgás lehetőségét az EU szabványának megfelelő mászóakák, csúszdák, mászó fal biztosítja. A jó minőségű **gumilapokból épített pályán** tudunk helyet biztosítani a különböző csapatjátékoknak. A **fedetté tehető teraszon** mobil mászóakák és házikóban játszhatnak a kisebbek. A gyermekek mozgásigénye különböző. Nagyon fontos, hogy a nagyobb, aktívabb mozgást és a nyugodt tevékenységet kedvelő gyermekek megtanuljanak egymáshoz alkalmazkodni, tartsák tiszteletben egymást. Ehhez elengedhetetlen bizonyos alapvető szabályok kialakítása és betartatása.

9.1. A tevékenységben megvalósuló tanulás

Az óvodában **játékba integrált szervezett tanulási tevékenységről** beszélünk. Az óvónő által **tudatosan átgondolt** tanulási folyamatban kell megvalósítani ezt a tevékenységet, ahol a gyermek semmi kényszert nem érez. A pedagógus, **tanulást támogató környezetet** teremt. A tanulás folyamatában a gyermek képességnek fejlődését, attitűdök erősítését kell megvalósítani. Előzetes tudásra, tapasztalatokra, épülnek az ismeretszerzésre épülő tevékenységek. **A valódi tudás az, amit a gyermek maga fejt meg.** A **felfedező tanulás** cselekvésen keresztül sajátítja el az ismereteket, majd képes alkalmazni képességei, készségei által. Játszva tanuljanak, kérdéseket tegyenek fel, megoldandó problémákra keressenek többféle megoldásokat. A cselekvéseken keresztül szerzett tapasztalatokat elraktározzák, majd később felidézik, és más problémahelyzetben alkalmazzák. A **tanulás feltétele** a cselekvő, felfedező és kreativitást fejlesztő tanulás. Az óvodában ennek a tevékenységnek a formái a mintakövetéses tanulás, motoros, megfigyeléses, szociális, begyakorlásos tanulás a spontán játék valamint a pedagógus által irányított tapasztalatszerzés. A tanulás folyamata az egész óvodai nap és óvodán kívüli programokon át, a pedagógus által kezdeményezett különböző *tevékenységi formákban valósul meg.*

A tanulás lehetséges formái:

- *Utánzásos mintakövetés*
- *Spontán játékos tapasztalat*
- *Játékos, cselekvéses tanulás*
- *Gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés*
- *Irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés*
- *Problémamegoldó helyzetek*

A figyelem a tanulási folyamat eredménye. Azt tanulják meg a gyerekek, ami saját világukhoz közel áll, illetve amit saját szemszögükből tudnak értelmezni.

A gyermekek életkorát és fejlettségét figyelembe véve az óvónő különböző eszközöket és módszereket alkalmazva juttatja el a megfelelő ismeretek befogadására. A jól motivált gyermek örömmel kapcsolódik a felajánlott közös játékba, ezért is nagyon fontosnak tartjuk a **gyermekek érdeklődésének** aktivizálását és **ébredését**. De az aktívan résztvevő gyermekek mellett a távolmaradó főleg iskola előtt álló gyermekekkel, ha szükséges külön is foglalkozik a pedagógus. Minden gyermek egészséges személyiség fejlődéséhez szükséges, hogy énképe valódi és reális alapokon álljon. Ehhez kell a pedagógus személyre szabott, **pozitív értékelése a gyermekről**. Ha a jó dolgokat emeljük, ki a gyermekekben a kevésbé szimpatikus magatartási formák elmaradnak, az ismeretek megszerzése és annak alkalmazása könnyebben fog megtörténni.

A tanulás minden mozzanatában legyen **játékos jellegű**. A játék sajátos jegyei érvényesüljenek, mint például a gyermeki önállóság, ismétlések és a gyakorlásra való lehetőségek. A derűs, **vidám légkörben**, ahol a játékoság érvényre jut, a gyermekek az újszerű dolgok keresésére is fogékonyabbak lesznek. Ideális esetben az óvodáskor végére kialakul a gyermekben a tanulni akarás tudatos szándéka.

9.2. Munka az óvodában

Az **emberi értéket** közvetítjük a munkában való részvétel során közben társaihoz való viszonya, a **kölcsönös segítség** érzése, a csoporton belül az összetartozás, a **felelősség érzése és erkölcsi értékei változnak.**

A játék és a munka kapcsolatáról neves pedagógusok így nyilatkoztak: minden jó játékban megfeszített munka és megfeszített gondolkodás van. A **cselekvő tapasztalás** útján elsajátított munkajellegű tevékenység is eszköz a gyermeki személyiség alakulásban.

A gyermek mind a játékban, mind a munkában érzi az „alkotás” örömét. A munka célra irányuló tevékenység. Többnyire külső irányítással folyik, a gyermektől belső fegyelmet, kötelezettségvállalást és annak teljesítését igényli.

A kisgyermek mindent **szívesen tesz**, ami mozgással, cselekvéssel jár. Szívesen kapcsolódik be a felnőttek munkájába, tevékenységébe is. A kisgyermekkor végén egyre erősebbé válik az önállóságra való törekvés.

A 3-6 éves gyermeknél a játék és a munka közötti határ az életkori sajátosságoknak megfelelően még elmosódik. Kezdetben a gyermek általában addig végzi a feladatát, míg az érdekes számára. A 4-5 évesnél a megbízatás bizonyos büszkeséget is kivált, már jelentkezik az eredmény elérésére való törekvés. Az 5-6 éves gyerek már maradéktalanul teljesíti a különféle munkajellegű feladatokat, azon kívül, nem csak saját, de társai munkáját és eredményét is bírálja, értékeli.

A munka jellegű tevékenységek örömteli és lelkes elvégzéséhez az óvodapedagógus tudatos pedagógiai szervezése szükséges. A gyermek ekkor válik együttműködővé.

A munka végzése során fokozatosan fejlődik a **kitartás, feladattartás és az önértékelés.** A munka eredménye lemérhető: látja, átéli hasznát, eredményét, tevékenységének valóságos hatását.

A munka által értelmi és erkölcsi érzéke is fejlődik. Erősíti a közösségi szellemet, hozzájárul a társas kapcsolatok alakulásához. A másokról való gondoskodás, az állhatatosság, az akarat, az önállóság (naposság, egyéni megbízások stb.) felébresztik a gyermekben a munka szeretetét.

A munkára nevelés feltételeinek megteremtése az óvoda és az óvónők feladata. Óvodánk felszereltsége ebből a szempontból jónak mondható. A gyermekeket körülvevő tárgyakat, bútorokat gondos válogatással szereztük be, figyelembe véve az életkori, funkcionális alkalmasságot (elérhetőség, megfelelő méret, esztétikum stb.).

Fontosnak tartjuk, hogy a dadus nénik is érezzék és segítsék nevelő munkánkat. Engedjék a gyermekeknek, hogy kisebb feladatokat önállóan elvégezzenek. Szeretnénk tudatosítani gyermekeinkben, hogy közvetlen és tágabb környezetükben a felnőttek dolgoznak, és hasznos munkát végeznek. Valamilyen módon a gyermekeknek is **részt kell venniük környezetük alakításában.**

Az **önellátás, önkiszolgálás** is egyfajta munkavégzés. Általában már otthonról hozzák az önkiszolgálás igényét, de egyre nagyobb és több feladat hárul e téren az óvodára. Az öltözésnél eleinte felnőtt segítséggel tanulják meg a mozdulatokat, a sorrendet és a rendet. Akiben nem alakulnak ki az önálló öltözködéshez szükséges jártasságok és készségek, nem tud segíteni másoknak. Az önellátás része a tisztálkodás, a testápolás is. Ezek a feladatok a kicsiknél komoly nehézséget jelenthetnek, ezért meg kell tanítani őket fokozatosan a helyes tevékenységre, az eszközök használatára. Fontos, hogy kialakuljon rendszeretük, ami későbbi életükben is hatással lesz.

Fontos, hogy a kisgyerekek kellemes élményei kapcsolódjanak első próbálkozásaihoz. A **dicséret és az elismerés** még fokozhatják örömét, önálló tenni akarását. A bátorítás és elismerés hatására akkor is elvégzi a kötelességét, amikor szíve szerint abbahagyná, vagy otthagyná a kapott feladatot.

Kiscsoportban a fokozatosság elvét szem előtt tartva önkiszolgálással kezdünk. Apró feladatokat adunk gyermekeinknek (önálló terítés a reggelizéshez és uzsonnázáshoz, egyéni kérések, megbízások).

Közép- és nagycsoportban bővül a feladat, és egyre többet dolgoznak társaikért, a közösségért (pl. gondoskodás asztalnál ülőkről). Feladataik nem csak az étkezésekre terjednek ki, hanem részt vesznek a teremrendezésben, foglalkozások előkészítésében (tornaeszközök előkészítésében, vizuális nevelés eszközeinek előkészítésében stb.).

Külön fejezete a munkára nevelésnek a **naposi munka**, melyet a társaiért végez a gyermek. Ezen a területen is fontos a következetes nevelés. A naposok kijelölésével egy időben a tennivalókat is ismertetjük. A naposi munka hatására fokozódik a gyermekekben a rendszeret iránti fogékonyság. A felelősségérzés fejlődésének hatására megtanulják fokozatosan átélni mások helyzetét, megtanulnak egymáshoz alkalmazkodni, megismerkednek a munkaszervezés elemeivel. Fontos, hogy a kisgyermeket nyugodt, esztétikus és barátságos környezet vegye körül, amit nem elég megteremteni, de meg is kell tartani.

Érzelmi életük fejlődése is tapasztalható a csoport mindennapi életével kapcsolatos munkák teljesítésénél. A **megbízások** révén a gyermekek felnőttekhez való ragaszkodását az aktív szeretet irányában fejlesztjük, kifejezésre juttatjuk, hogy kérésünk teljesítése örömet szerez, tudatosítjuk, hogy mások kedvéért is érdemes munkát vállalni. A közösen végzett munka révén meggyőződnek arról, hogy saját munkájuk része az egész csoport közös munkájának.

Vigyázni kell arra, hogy a feladatok viszonylag rövid időn belül teljesíthetők legyenek, ne haladják meg a gyermek erejét és fejlettségi szintjét.

Az elvégzett munka értékelése jó alkalom **az önbírálati készség** fejlesztésére is. Ahhoz, hogy a gyermekek meg tudják állapítani a saját és társaik munkájának értékét, pontos megfigyelésre, a szabályok, és követelmények alapos ismeretére van szükség. A bírálat és

önbíráló hozzájárul önértékelésük fejlesztéséhez. Az óvodapedagógustól azonban reális, konkrét, a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést kapjon.

A különböző munkák, feladatok az **udvaron** is végigkövetik a gyermekek mindennapjait. A rollereket, bicikliket, homokozó játékokat a tárolóból előhozzák, játék végén visszaviszik, elrendezik. Vigyáznak az udvar rendjére, tisztaságára. Segítenek a **kerti munkában**: kis veteményes ágyásokba ültetnek, gereblyéznek, öntöznek. Közösen figyelik naponta a természet változásait. Munkájuk eredményét (hagyma, paradicsom) közösen fogyasztják uzsonnára. Gyermek méretű eszközökkel (ásóval, gereblyével, seprűvel) ők is aktívan és szívesen vesznek részt kertünk gondozásában.

A szülők, a család és az óvoda jó kapcsolata minden területen rendkívül fontos. Az egységes nevelési szempontok felállításához a szülők segítségét és türelmét is kérjük, ezért is szervezzük a közös kertrendezést is. Fontosnak tartjuk, hogy szoktassák otthon is önállóságra gyermekeiket. Az ilyen jellegű tevékenységek a fent említettek mellett azért is nagyon fontosak, mert a gyermek megtanulja, környezetét óvni és védeni. Észreveszik majd, hogy szebbé, jobbá tehetik, azt a világot, ahol mindennapjaik nagy részét töltik.

10. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai

Az óvodai élet a spontán élethelyzetek és az egyes **tevékenységi területek**. Az óvodai pedagógiai programban azért használjuk inkább a tevékenységi terület elnevezést, mert az, jobban tükrözi, ezeknek az alkalmaknak a jellegét, tevékenységközpontúságát, interaktivitását.

Az óvodai nevelés területén a következő **tevékenységi területeket** különböztetjük meg:

- Verselés, mesélés
- Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
- Mozgás
- Külső világ tevékeny megismerése (környezeti-matematikai tartalommal)

10.1. Verselés, mesélés

Az óvodás korú gyermekek életében a játék mellett a mese is központi helyet foglal el. A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat.

Az óvodában a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi - népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi -, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van. A mese és vers alkalmas **élmények átadására, lelki gazdagodásra, szemléletmód és világgép alakítására**, a varázslatos mesevilág megismerésére, ritmikusság megérezésére, belső képteremtésre és önmegismerésre. Fontos, hogy a gyermekekben az irodalmi érdeklődést megalapozzuk, hogy majd a könyveket értéknek tekintsék. A mese és a vers érzelmi és erkölcsi nevelő hatását az irodalmi jellegű tevékenységek alkalmával kihasználjuk, hiszen napjainkban egyre hangsúlyosabb az érzelmi intelligencia ismerete és gyarapítása. A mese szerkezete, a szereplők és az általuk képviselt szélsőséges tulajdonságok a képzeletet is erősíti.

Az **anyanyelvi nevelés**, a metakommunikáció megismerése és a nyelvi- kommunikáció egyaránt feltétele az iskolára való alkalmasságnak. A mese, vers az anyanyelvi nevelés eszköze, mely hozzájárul a gyermeki kommunikációs készségek fejlődéséhez.

Céljainak megvalósítására kiválóan alkalmasak a mondókák, a gyermekversek, a verses mesék, a népmesék, a bábjátékok és a dramatikus játékok. Óvodába lépéskor a gyereket ölbe ültetve mondogatott cirógatókkal, lovagoltatókkal nyugtatjuk meg. Jelen vannak mindennapjainkban az altatók, ébresztgetők, csitítók, vigasztalók, „sebgyógyító varázsigék” is.

A **játékkal kísért mondókák, versek** lehetővé teszik a mozgást, éneklést, a ritmikus szövegismétlést, valamint biztosítják azt, hogy a gyerekek észrevétlenül tanulják meg azokat. A mondókák, versek, de akár még a verses mesék mondogatása sem korlátozódik az irodalmi tevékenységek idejére. *A komplexitás tükrében bármelyik tevékenységhez felhasználjuk a mese, vers anyagát.* Az előre kiválasztott verseket, meséket az **a külső világ megismerésének témáinak és ünnepeknek** megfelelően, azokhoz igazodva strukturáljuk.

Nem csak olyan versek kerülnek elő az óvodában, amelyeket szeretnénk, ha a gyermekek megtanulnának, hanem olyanok is, amelyeket **meghallgatásra** szánunk.

A versmondás lehetősége szabad, spontán helyzetekhez is igazodó, akár az improvizálás lehetőségét is magába hordozza. A versek témái sokszínűek: a természet, a játék, a játékszerek, napszakok hangulata, a családdal és az állatokkal kapcsolatos történetek, emlékek, vágyak képezhetik azokat. Fontosnak tartjuk, hogy a versek hangulata is változatos legyen, jelenjen meg közöttük a vidám, gyors, pattogó, ritmusváltó, lassú, ringató, puha, lépegető, táncos ritmusú is.

Az irodalmi nevelésben kiemelt szerepe van a **mesének**. A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A meséhez bensőségesebb atmoszféra szükséges. Egy mesegyertya vagy dal, vagy mesepárna használata már önmagában motiváló lehet. A meséhez megfelelő hangulat, helyzet, légkör megteremtése az óvónők egyéni megoldásaira van bízva. Hetente több alkalommal délelőtt is mesélünk gyerekeinknek, alvás előtt, pedig elengedhetetlen a mese. Elsősorban a magyar **népmeséket** részesítjük előnyben, hiszen ezek oktató szándék nélkül adnak a gyermeki félelmekre, szorongásokra megfelelő választ. A népmesék mellett **egy-egy elismert írónk meséjével, valamint** klasszikus és a kortárs irodalmi művek, gyermekköltészet felkínálásával és más népek népmeséivel is megismerkedhetnek a gyerekek az óvodában. Az aktuális heti tervezés kiegészítőjeként a gyerekeket bevonva, adott témához gyűjtőmunkaként könyvek behozatalát kérjük. *A régi értékeket megtartva diavetítés is van csoportokban vagy infokommunikációs eszközökön hallgatunk híres előadótól mesét (Szabó Gyula).*

A mesék kiválasztásánál természetesen **igazodunk a gyermekek életkori sajátosságaihoz** is. Eleinte rövid, rögtönzött meséket, mondókameséket, halmozó- és láncmeséket, valamint egyszerű állatmeséket mondunk. 4-5 éves korban már mesélhetünk egyszerű tündérmeséket, az 5-6 évesek meséi, már a tágabb környezetről, erdei állatokról, a családról stb. szólnak, valamint ebben a korban a bonyolultabb tündérmeséket is elővehetjük.

A mesék hozzájárulnak az adott kultúra értékeinek megismeréséhez, a mesét hallgató gyermek szembesül, hogy a tetteknek következménye van, helyzetmegoldási mintákat ad a gyerek számára, és megismeri az emberi tulajdonságok változatos palettáját.

A mese hallgatása után a közös beszélgetések élménye pozitívan befolyásolja a társas kapcsolatokat, egymás meghallgatása, toleranciára nevel.

Az óvodapedagógus feladata, hogy élményszerűen adja át a magyar népi alkotások gyöngyszemeit. Támogatjuk a gyermek saját vers- és mesealkotását, annak mozgással vagy ábrázolásban történő kifejezését. Az önkifejezés minden lehetőségét biztosítjuk és erősítjük.

A verseknek és meséknek nagy szerepe van az ünnepekre való felkészülésben, segítik az ünnepekre való ráhangolódást. Ennek érdekében már hetekkel egy-egy jeles ünnep (pl. Mikulás, Karácsony, Húsvét, Anyák napja) előtt az adott ünnephez kapcsolódó verseket, meséket mondogatjuk.

10.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Hangzó világban élünk. A hangok világa, a zene körülvesz bennünket, de megértéséhez, befogadásához ennek a hangzó világnak a birtokbavétele, lassú tudatosulása szükséges. A környezetünk és mi magunk is állandó körforgásban vagyunk. Ezeket, a mozgásokat hang is kíséri: a csend hangja, az anyag, a természet, az utca, az állatok hangja. Ezek megtapasztalásán keresztül juthatunk el az ember zenéjéig, a vokális és hangszeres zenéig.

Az emberi fül nem képes egyszerre minden hangot hallani. A meghallást ugyanúgy tanulni kell, mint a meglátást. Az, hogy ki mit hall, ki mit lát, egyéneként különböző. Nem a fülünkkel hallunk, nem a szemünkkel látunk, hanem **a lelkünkkel**. A zene nem más, mint a hangok játéka, a lélek mozgása. Az óvodai nevelésben **a zene által motivált játék** elsősorban önkifejezésre, fantáziafejlesztésre, ritmusérzék- és hallásfejlesztésre, ugyanakkor az önbizalom, önbecsülés és egymás megbecsülésének kialakítására, az önfegyelem megtanulására, metakommunikáció fejlesztésére is alkalmas. A zene képes fokozni és felkelteni a gyermek aktivitását, **feszültséget oldani, nyugalmat kelteni, érzelmeket serkenteni, képzeletet gazdagítani, emlékeket felidézni**. A zene gátlások feloldására is alkalmas. Az együtténeklés, a ritmikus mozgások, a társakkal való érintkezés, a hangszerek használata együtt és külön is segít.

Tehát a zene kiválóan alkalmas az egészséges személyiség fejlesztésére, ugyanakkor a különböző módon sérült személyiség gyógyítására, tehát terápiás célokra is használható. A gyermekek **nyitottságát és befogadó készségét** kell kihasználni.

A zene eszköze legyen a külső világ megismerésére és önmaga megismerésére. A zene a tanulási és viselkedési folyamat fejlesztésére hatással van.

Hogyan **használjuk a zene által nyújtott sokszínű lehetőségeket** az óvodai nevelésben?

- Kisóvodás korban a környezet hangjaival fejleszthetjük az érzékszerveket, a világról kialakuló képet.
- A gyerekjátékdalok segítségével, melyek többnyire szabály- és szerepjátékok, **a népi hagyományok** őrzését ápolhatjuk.
- Játshatunk a ritmussal, hangszínnel, hangerővel, tempóval.
- Alkotóképességüket szabad vokális, hangszeres és mozgásos improvizációval fejleszthetjük.
- Használhatjuk egyszerűen hangulatteremtés céljából, meséhez, vershez, vizuális foglalkozáshoz.

A **felnőtt minta spontán** utánzásával az éneklés, zenélés részévé válik a gyermek mindennapi tevékenységének. A pedagógusnak az élmény előkészítésében van rendkívüli szerepe, mert az **élménykeltés** elengedhetetlen feltétele az ének-zene foglalkozásnak. Fontos, hogy a kedély, fantázia és a játékos kedv uralkodjon a csoportban. Csak akkor van kisugárzása az előadásnak, ha az előadó is élvezi. A zene azért van, hogy örömmel leljük benne. Az ének-zene foglalkozások tervének kidolgozásánál szem előtt tartjuk a gyerekek életkorát, gondolkodását, tudás- és készség szintjét és nem utolsósorban a természeti és társadalmi aktualitásokat.

Az éneklés nem csak a kezdeményezésekre korlátozódik. Napközben is sokat énekelünk, így előbb-utóbb a gyerekek is ezt teszik: dudorásznak, dalolnak, természetessé válik számukra az éneklés. A többi foglalkozás során is dalolunk odaillo énekeket.

Nagyon fontos, hogy mit és hogyan adunk át a gyermekeknek. A **zenei anyag kiválasztásakor** a gyermekek életkorát, érdeklődését figyelembe kell vennünk.

Az „énekes napjaink” anyagában mindig szerepel **ritmusérzék**-fejlesztő mondóka, énekes játék, zenei képességet fejlesztő feladat és zenehallgatási anyag. Természetesen itt is rugalmasan alkalmazkodunk a gyerekek kéréseihez, igényeihez. A fejlesztési feladatok beépítése játékos formában történik meg, fontos, hogy a gyermekek számára élvezet okozzon. Egy bizonyos ösztönös ritmusérzék szinte mindenkiben adott, velünk születik. Kodály így hívja fel a ritmus fontosságára a figyelmet: „A ritmus mindig elől járjon, a ritmus az óvoda igazi birodalma.” Fontos tehát a mindennapok során, hogy minél változatosabban fejezzük ki a ritmust az óvodában.

Az **egyenletes lüktetés** szabályos ismétlődésének érzékeltetéséhez kiválóan alkalmas a népi dalokat, népi mondókákat kísérő játékos mozdulat és lépés. Ha az egyenletes lüktetést a gyerekek már biztosan érzik, továbbléphetünk a dalok, mondókák ritmusának érzékeltetésére, majd a kettő összekapcsolására is. A tempóérzékelést, tempótartást, a gyors-lassú közötti különbséget változatos formában tesszük megfoghatóvá számukra.

Felfedezzük a testhangokat a csettintések, tapsolások, dobbantások által. A ritmuskészség kifejlesztéséhez szívesen használunk ritmushangszereket is. Ezeket bármikor

lehetnek a polcra, ha nem, mint zajkeltő hangszereket használják. Nemcsak odaadjuk a hangszereket, hanem helyes kezelési módjára is rászoktatjuk a gyerekeket. A szokásos ritmushangszereken túl használunk bodzaágból ritmusbotot, de kifejezhetjük a ritmust két kavicsal is. A készített hangszerek azon kívül, hogy élményt nyújtanak, a **hangszínérzék**et is fejlesztik. Ilyenek a fűzfa síp, kukoricahegedű, a fésűre tett papír vagy gyufásdobozra feszített gumi.

A **hallásfejlesztés**en belül megkülönböztetünk **akusztikus hallást és belső hallást**. Az akusztikus hallás a „hallható hangok világát” jelenti, a belső hallás, a zenei emlékezet megbízhatóságáról tanúskodik. Mindkettő fejlesztése fontos óvodás korban.

A magas-mély hangok, halk-hangos hangok megkülönböztetése, a legváltozatosabb hangok felismerése, illetve ezek megismerése az akusztikus hallást fejleszti. Dallam felismeréses, dallambújtató játékkal a belső hallást, a zenei emlékezetet erősítjük.

Az **énekelési készség** fejlesztésének alapja a sokszori ismétlés, gyakorlás. Fontos, hogy kis hangterjedelmű dalokat tanítsunk, valamint az, hogy megfelelő hangmagasságon énekeljünk.

A gyermek a hallott dalokra mozgással reagál. A végtagjainak mozgás ösztönösen követi a ritmust, dallamot. A gyermek mozgását terelve meg kell mutatni, milyen módon tudja összehangba hozni saját testét, érzéseit a dallammal. A néptánc alapjai megfelelő anyagot biztosít, hogy élményszerűbben megismerhessék a gyermekek a dal, zene világát. Már évek óta kialakult kedvelt szokássá vált, hogy ballagási ünnepségen valamilyen népi vagy modernebb táncot adjanak elő a gyermekek. Komoly koreográfiát igénylő színvonalas táncokat a gyermekek örömmel tanulják. A közös készülődés vagy a mozgással kísért éneklés élményszerűbbé teszi a dalanyag elsajátítását. Természetesen nem minden zene alkalmas erre, ezért a pedagógus felelőssége, ízlése nagyon meghatározó most is.

Zenehallgatáskor a legközvetlenebb, legtisztább hatást az **élő zenével** érhetjük el: lehet az énekelt dallam az óvónő vagy volt óvodás hangszeres játéka. A zenehallgatás előtt hangulatot teremtünk, érdekes történeteket mesélünk a dal keletkezésének körülményeiről, a zeneszerzőkről. Ekkor bemutatott dalok szövege, tempója, hangkészlete változó legyen. Kedveljük a népdalok világát, nagyobb hangterjedelmű és a mese jellegű dalokat. Ezt a zenei anyagot többször beiktatjuk az óvodában, énekelünk, hangszeren játszunk akár mese és elalvás előtt vagy várakozási időben is.

Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a ZENEI ANYANYELV kialakulását!

A középső- és nagycsoportos gyermekek közül, akik külön ének foglalkozásra járnak, minden évben egy kis énekkar verbuválódik és a már hagyománnyá vált **hangverseny** ünnepségünkön ők is szerepelnek. Régi óvodás gyermekeket szoktuk visszahívni még erre a koncertre, akik hangszeres darabokat adnak elő. Így bővíthetjük az élő zene által kapott élmények befogadását, valamint olyan hangszerekkel is megismerkednek a gyermekek, amiket egyébként az óvoda nem tudna biztosítani. A gépi zene előnyeit is kihasználhatjuk

értékes előadóművészek igényes előadását meghallgatva. Népi „gyöngyszemekkel” megismertetni a gyerekeket erkölcsi kötelességünk.

A zenei nevelés a zenei képességeken túl **számos egyéb területre van fejlesztő hatással**. Például táncolás közben fejlődik a mozgáskészség, a mozgáskoordináció, a testséma, a térérzékelés. Az énekes foglalkozásokon megismert **népdalok** segítenek megőrizni **néphagyományainkat**, erősítik nemzeti hovatartozásunkat és fejlesztik az anyanyelv használatát és az esztétikai érzéket.

10.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására. A világ és környezetünk megismerésében **a vizualitásnak kiemelkedő szerepe van**. Ezért az alkotó, ábrázoló tevékenységhez az egész nap folyamán időt, teret, megfelelő, változatos eszközöket és támogató légkört biztosítunk.

A vizuális nevelés számos területen hozzájárul a gyermek képességeinek fejlesztéséhez: fejleszti a **képzelőerőt, az esztétikai érzéket, a szín- és formaérzékelést, a térlátást, a kreativitást, a vizuális memóriát, a finommotorikát, a szem-kéz koordinációt** stb. A vizuális nevelés segíti a tér, forma és szín differenciálását, az anyagok tulajdonságainak megismerését és a technikai ismeretek elsajátítását. A látás, a tapintás és a mozgásos észlelések, megfigyelések, tapasztalatok, valamint a képzelet gazdagítására törekszünk.

A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenységek során is nagyon fontos az, hogy a gyermek számára **élményt nyújtsunk**. Fontos, hogy a gyermek a feladatok során, **szabadon, kötetlenül** tevékenykedjen, és az alkotás örömet okozzon neki. Az óvónő legfontosabb feladata, hogy olyan tevékenységeket találjon ki a gyermekek számára, amelyek **motiválóak**, újszerűek, a gyermekek által továbbgondolhatók. Nagyon motiváló például, ha szülőnek, beteg csoporttársnak készítenek valamit a gyerekek. A megfelelő motivációnak nagy szerepe van abban, hogy a gyermekek kedvet kapjanak egy-egy tevékenységhez, és szívesen kipróbálják azt. Az óvónőnek partnernek kell lennie a gyermekek elképzeléseinek megvalósításában, nem szabad mereven ragaszkodnia saját ötleteihez, elképzeléseihez, bevett gyakorlatához. Engednie kell a gyermekek saját ötleteinek megvalósítását is. Meg kell ismertetni a gyermekekkel a **különböző műalkotásokat, népművészeti elemeket, esztétikus tárgyi** környezetet, változatos vizuális technikákat (rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézi munka), megmutatja a helyes eszközkezelést (olló, tű, ecset, ceruza, zsírkréta, agyagzó korong, szövőkeret stb.) Fontos, hogy az óvodapedagógus az értékelése a gyermekek egyéni képességeit és fejlettségét figyelembe véve, a pozitívumok kiemelésére építve történjen. A megerősítő és biztató szavak elengedhetetlen feltételei az alkotói folyamat támogatásának.

A **vizuális megismerés pedagógiai tervezésében**, melyet az egész nap folyamán biztosítunk, olyan feladatokat kell kitűzni a gyerekek elé, amelyekkel a képességeik és készségeik alakulnak, fejlődnek és a belső világuk megjelenik az alkotásukban. Az általános képességek fejlődésén (megfigyelőképesség, emlékezet, gondolkodás) túl a gyerekeknek olyan speciális tudásra is szert kell tenniük, amelyek révén gyarapodik **vizuális nyelvi műveltségük** és kiszélesedik **világlátásuk**. Mindehhez természetesen arra van szükség, hogy a gyermekeknek életkoruknak megfelelő feladatokat adjunk, igazodjunk a gyerekek érdeklődéséhez és az óvoda helyi adottságaihoz.

A különféle technikákat, tevékenységeket **fokozatosan ismerik meg** a gyermekek. A kiscsoportosokkal gyakran készítünk nagy felületek felhasználásával közös képet, ecset helyett saját testrészeiket (pl. ujjukat, tenyerüket) használhatják a munka során. Eközben megismerik a színeket, fejlődik testsémájuk, térlátásuk, közösségi érzésük. A kiscsoportos korra jellemző **firkakorszakban** az ismert vonalak, foltok megjelenítését eleinte a funkcióöröm vezérli, a gyermek egyszerűen örül annak, hogy nyomot hagy a papíron. A kiscsoportos korban jelenik meg az **ábrázolási szándék** is, az ekkor született rajzokra jellemző a szinkretizmus, az aránytalanság, a véletlenszerű irányok alkalmazása és az emocionálisan felnagyított részletek. Körülbelül 5 éves korban, a gyermekben megnő a **valóság-hű ábrázolás** iránti igény. Azonban még az ekkor készült rajzokban is megfigyelhető az intellektuális realizmus. Az előbb felsorolt sajátosságok mellett jellemző még az átlátszóság, többszemponúság, a szalagszerűen ábrázolt eseménysorok. A valóság-hű ábrázoláshoz a gyermekeknek egyre több ismeretet kell szereznük. Az iskola előtt álló gyermekek már olyan gazdag kifejező eszközzel rendelkeznek, hogy bátran vesznek részt egyre több rajpályázat beadásán. Összességében ki kell alakítani **az igényt az alkotásra, az önkifejezésre, az esztétika fogalmának értelmezésére és az esztétikai élmények befogadására**.

A különböző **eszközök használatát** fokozatosan sajátítjuk el. Az eszközök minőségére figyelünk, mindennapi tevékenység során is, hiszen csak így lehet valóban önfeledten alkotni. A gyerekeknek a spontán alkotáshoz állandó helyet biztosítunk a csoportszobában. Az ábrázoláshoz szükséges eszközök állandóan szem előtt vannak, a gyerekek számára is elérhető helyen (ceruza, filc, zsírkréta, gyurma stb.). Az **agyagozás** technikájának megismeréséhez is megtalálható a megfelelő eszközeink, és **saját kemencében** a készült tárgyakat ki is tudjuk égetni. Az óvodapedagógus feladata, hogy a **gyermekek az eszközök színes palettájával** a rajzolás, mintázás, kézimunka elemeivel **megismerkedjenek**.

A gömbölyítés, lapítás, sodrás, gyúrás stb. technika elsajátításához különböző anyagok (gipsz, gyurma, agyag) és eszközök állnak a gyerekek rendelkezésére. Ezek a tevékenységek elsősorban a finommotorikát és a szem-kéz koordinációt fejlesztik, de kedvező hatással vannak a taktilitásra, a térlátásra és egyéb területekre is.

A **plasztikai munkák** során a természetben gyűjtött terméseket is felhasználjuk a tevékenység során. Ezek a munkadarabok beépülnek a játéktevékenységbe, és játékeszközzé válnak. A munkák **időszaki kiállítására az óvodában** kijelölt polcon és faliújságokon van

lehetőség. Így a többi kisgyermek elismerése és mások motiválása is meg nagyobb nyomatókat kap.

Nevelési munkánk **integrált felfogásából** következik, hogy arra törekszünk, hogy a vizuális nevelés aktuális tevékenységéhez kapcsolódó dalokat, verseket, meséket mondjunk a gyerekeknek, ezzel is élvezetesebbé és átélhetőbbé téve a munkát. Ebben az esztétikai-kulturális közegben **hagyományt őrző tevékenységgel** is megismerkednek a gyerekek, pl. fonással, szövással.

A mindennapos vizuális tevékenységek **nem szorulnak az óvoda falai közé**. Óvodánk nagy udvarán vagy teraszán időjárásnak megfelelően többször kialakítunk tevékenységcsoportokat, ahol rajzolni, festeni, gyurmázni és nemezelní is lehet. Mindez tiszta, rendezett környezetben zajlik, jó minőségű eszközökkel.

A vizuális nevelés csak gyakorlati tevékenységben nyilvánulhat meg. Nektünk, óvónőknek kell eszközt adni a gyerekek kezébe ahhoz, hogy képességeik megismerés útján közelebb kerüljenek az őket körülvevő valósághoz. Ha ezt megfelelő szakértelemmel, megfelelő segítségnyújtással, kreativitásuk és fantáziájuk korlátozása nélkül tesszük meg, akkor képesek lesznek arra, hogy érzéseiket, gondolataikat saját, egyéni módjukon jelenítsék meg.

10.4. A külső világ tevékeny megismerése és a természet védelme

A környezeti nevelés alapja a tudományos alapokon álló természetismeret, amely a közvetlen élményszerzésen keresztül is formálja a helyes cselekvésre készítető, pozitív viszonyulást a természeti értékekhez, azok védelme érdekében. A külső világ tevékeny megismerése témakör magában foglalja a természeti, emberi, tárgyi környezet megismerését szolgáló ismereteket, beleértve a matematikai ismereteket is. E tevékenységi ág rendkívül sokszínű, sokrétű. Olyan helyzeteket kell teremteni a témakörök feldolgozására, ahol a gyermek **élményszerűen tapasztal, megfigyel**. Tudja meg mik az értékek, megoldásokat keressen a problémákra, együtt alakítsa az óvodai és otthoni környezetét. **Kísérletezzon, vizsgálódjon**, hasonlításokat végezzen, mérjen, figyeljen, ismereteket szerezzen. Érezze meg, hogy a környezet megismerésében sok mindent együttesen kell figyelembe venni.

A külső világ tevékeny megismerésének a **céljai** a következők:

- A gyermekek spontán **érdeklődésére, kíváncsiságára, érzelmeire**, megismerési vágyára építve minél több tapasztalatot biztosítani számukra az őket körülvevő **természeti, emberi, tárgyi környezetből**, életkoruknak megfelelő szinten. Ismerje meg szülőföldje tájait, helyi **hagyományokat** és a családi és tárgyi kultúra értékeit.
- Észrevetetni, megfigyeltetni, megszerettetni az őket körülvevő **természet szépségeit**, tisztaságát, az ember alkotta értékek megőrzését.
- A környezet megismerése során **matematikai** tartalmú tapasztalatok megszerzésének biztosítása, amelynek révén a gyermekek képesek felismerni a mennyiségi, alakí,

nagyságbeli, térbeli viszonyokat, alakul ítéloképességük, játékos formában fejlődik tér-, sík- és mennyiségszemléletük.

Az **óvodapedagógus feladata**, mindezzel kapcsolatban az, hogy lehetővé tegye a gyermek számára a környezete megismerését, biztosítson alkalmat, időt, helyet, eszközöket a **spontán** és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezeti kultúra és a biztonságos életvitel szokásának alakítására, arra törekedve, hogy a gyereket olyan hatások ériék, amelyek környezetük felfedezésére, a **rácsodálkozásra** ösztönzik őket.

A természeti és társadalmi környezet témakörei átfogják, körülölelik a többi nevelési területet, az óvodai élet egészét. Fontosnak tartjuk, hogy az életkori sajátosságok figyelembevételével ezek mozgásos játékokra, cselekvésre és érzékszervi megtapasztalásra épüljenek.

Fontos, hogy az óvodapedagógus arra törekedjen, hogy amit csak lehet a helyszínen, a természetben, élőben figyeltessen és tapasztaltasson meg a gyerekekkel, vagy ha erre nem nyílik lehetőség, a csoportszobában megfelelő feltételeket alakítson ki (pl. természetsarok).

A **környező világban szerzett tapasztalatgyűjtés területei** mindhárom korcsoportban megegyeznek, csak feldolgozásuk mélysége alkalmazkodik a gyermekek életkori és egyéni sajátosságaihoz. Így a saját gyermekeit ismerő óvónő feladata, hogy honnan és meddig jut el a saját csoportjával.

Minden óvónő saját korcsoportjához igazodva tervezhet **hosszabb-rövidebb távú sétákat, kirándulásokat**, gyalogosan vagy busszal, ellátogathatnak a felnőttek különböző munkahelyeire: könyvtárba, orvosi rendelőbe, bábszínházba, múzeumokba, kiállításokra, pékségbe stb.

Mindennapi feladatunk közé tartozik a **környezettudatos magatartás** kialakítása. A természeti és társadalmi környezet fenntarthatóság érdekében értékeket, szokásokat játékos, élményszerű helyzetekben közvetítjük a gyermekeknek. Közben megtanulhatják a szülők együttműködésével, hogyan kell együtt élni, hogyan kell védeni környezetünket.

A külső világ tevékeny megismerésének kiemelt eleme a **környezet- és természetvédelem**. A környezetvédelem az óvodában is megjelenik. A **papír hulladék gyűjtése** az óvodában külön helyen történik. Ezzel is erősítve a környezettudatos magatartás kialakulását. Egyre több ismeretet szereznek, a gyermekek maguk óvják a természetet és egészségesebb környezetben maguk is egészségesebben, élhetnek. Arra neveljük őket, hogy óvják környezetüket! Felhívjuk a figyelmüket a sok autó által kibocsájtott káros anyagokra, a porra és más szennyezőanyagokra, megértetjük velük a tömegközlekedés és a kerékpáros közlekedés előnyeit. Az udvaron, a biciklipályán közlekedési **táblákat és lámpákat tudunk felállítani**.

A gyerekek előzetes egyeztetés után **behozhatják** szülői felügyelettel **kisállataikat** (nyuszi, hal, ékszerteknős, kiskutya). Az évente többször szervezett **kirándulások** helyszínéként **tanyákat** választunk ki, hogy a gyermekek közvetlen tapasztalatokhoz szerezzenek. Megismerkednek a házi állatokkal, élőhelyeikkel, gondozásukkal.

Az óvodát körbevevő természetes környezetében **rendszeresen láthatjuk** a mókus, fakopáncs, sün, egér, különböző madarak viselkedését. Télen az épületet körülvevő fákon élő **madarak rendszeres etetésére** figyelünk. Általános alapelv, hogy nem bántjuk, hanem **védjük, óvjuk az élőlényeket**.

A tél elmúltával, a gyerekekkel, családokkal közösen rendezzük a virágos kertet, metsszük a bokrokat és az udvart is megtisztítjuk. *A szülőkkel közösen szervezett néhány órás tavaszi-őszi kertrendezés és a szülők által behozott virágok beültetése is a munkára nevelés és a környezettudatos magatartásra nevelés fontos színtere.* A növények ápolása, gondozása és a természet, a környezetünk védelme kell, hogy tudatosodjék gyermekeinkben. A közös élmény érzelmi gazdagodást is jelent mindannyiunk számára az ismeretszerzés mellett.

Minden évben a jeles napokat (pl. Föld, Víz, Állatok) is feldolgozzuk. Az óvodában ezeken a napokon aktuális színekbe öltözünk (pl. Víz napja-kék színbe), egész nap csak az adott témával foglalkozunk és ennek megfelelően komplex foglalkozásokat tervezünk, valamint az óvoda épületét is aktuális dekorációba öltöztetjük. A szülők és az óvodát használó felnőttek számára is figyelemfelhívó szerepet vállalunk, annak érdekében, hogy környezettudatos viselkedésünket folyamatosan közvetíthessük feléjük is. .

A külső világ megismerése során **matematikai tartalmú tapasztalatok megszerzését** is lehetővé tesszük. A gyermekek fejlettségükhöz alkalmazkodó érdekes, játékos tevékenységekkel mozgósítjuk a matematikai világra való fogékonyságukat. A matematikai fogalmak megismerése más óvodai tevékenység formákon is jelen van. A folyamatos tevékenykedtetés során az **alkalmazás képességét** is megszerzik a gyermekek.

A középső és nagycsoportban szervezzük önálló matematikai tevékenységeket, amelyek természetesen **játékos cselekedtetés formájában**, a gyermek észlelésére, érzékelésére és megismerési vágyára, felfedezés élményére épülve valósulnak meg. Fontosnak és feladatunknak tartjuk a megfelelő tapasztalatok megszerzését, részképességek, gondolkodási műveletek elsajátítását, pozitív viszony kialakítását a problémahelyzetek megoldásához, a logikus gondolkodás megalapozását.

A cél az, hogy minden gyermek elsajátítsa a korának megfelelő ismereteket, teremtsünk minél több problémahelyzetet, ami kiváltja a gyerekből a belső késztetést és ébren tartja érdeklődésüket. Minél több helyzetet és időt biztosítunk a gyermekek számára, hogy ismeretük bővüljön, serkentsük az **önálló véleményalkotásra, és döntési képességük** fejlődjön.

A külső világ tevékeny megismeréséhez szükséges **eszközök** óvodánkban rendelkezésre állnak. **Óvodapedagógusaink feladata**, hogy minden lehetőséget biztosítsanak a gyermekek természetes környezetének megismerésére. Önállóan megszerzett, tapasztalati úton szerzett ismertek sokkal mélyebben beépülnek a gyermekek tudatába.

Célunk, hogy a lehetőségeket mindig bővítve egyre több és sokoldalú megfigyelési helyzeteket biztosítsunk az óvodánkba járó gyerekeknek. A gyermekek legyenek **érzékenyek a környezet állapotváltozásaira**, kreatív környezeti nevelés keretében változzon a

gondolkodásmódjuk. Vegyék észre, hogy az élet kölcsönhatások egysége, amiben ők tetteikkel befolyásolják és befolyásolhatják a minőséget. Felelősséget vállaljanak a viselkedéseik után, érezzék azt, hogy tudatos, segítő és toleráns, alázatos hozzáállással védhetik, óvhatják az őket körülvevő környezetet.

10.5. Mozgás

Az egészség megóvása és fejlesztése a mozgásos játékok, pszichomotoros készségek és képességek fejlesztésének eszköze.

A 3-6 éves kor a mozgásfejlesztés szempontjából rendkívül szenzitív időszak, az óvodáskorú gyermeknek nagy a mozgásigénye. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Elengedhetetlen a mozgás fejlesztése, mely kiemelt szerepet játszik a testséma kialakulásában, **harmonikus, összerendezett, fegyelmezett nagy és kismozgások kialakulásában**, helyváltoztató- és finommotoros mozgáskészség fejlesztésében, mozgáskoordinációban. A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait. Mindezen képességek fejlesztéséhez óvodánk sokszínű, változatos környezetben rendszeresen biztosít lehetőséget. Az értelmi képességek, és a mozgás szoros kapcsolatban van és együttes hatásaival biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

Az óvodás korban minél nagyobb teret kell biztosítani a környezet felfedezése során a motoros tapasztalatok szerzésének. A tornának, játékos mozgásoknak fontos szerepe van **az egészséges életmód** kialakításában és megtartásában is. Óvodánk kiemelt feladata is ez, ezért még nagyobb nyomatókat helyezünk a mozgás szerepére és lehetőségeire. A mozgás lehetősége a napirendbe rugalmasan beépül.

Alapvető, hogy a gyermeket ne korlátozzuk mozgásában, teret biztosítsunk ahhoz, hogy mozgásigényét, **egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve** kielégíthesse, megőrizhesse. Az óvodapedagógusnak biztosítani kell számára a megfelelő eszközöket, és tudatosan kell alakítani a gyermek mozgásfejlődésének irányát. A motoros készségek és a testséma együttesen befolyásolják a percepciót, amely rendkívül nagymértékben hozzájárul a fogalmi gondolkodás kialakulásához és a szociális funkciók fejlődéséhez, hiszen a mozgás, mozgásfejlesztés során az önkontroll, az autonómia, a kooperációra való alkalmasság mind előtérbe kerül.

A játékok intenzitása különböző és alkalmazkodik a korosztályok fejlettségéhez. A mozgásos játékok között a régi népi játékokat is szeretjük megtanítani a gyerekeknek. *A mozgásos játékok a gyermek természetes mozgását, testi képességeket és társra való odafigyelést fejleszt. Ezek a mozgások mozgástartalom, motoros képességek fejlesztésére gyakorolt hatásaként, eszközök szerint többféle lehetnek. Az óvodai testnevelési játékokat szabadban és tornateremben egyaránt lehet szervezni. Az óvoda udvara is sokféle játékoknak tud biztosítani megfelelő helyszínt. Az óvodás korú gyermekek kedvelt játékaik a fogó-futójátékok, versengések, sor- és váltóversenyek, labdás játékok. A mozgásos játékok kiválasztásakor mire kell figyelni? Meg kell határoznunk, milyen céllal választjuk ki a játékot, a tanult testgyakorlatokat minél változatosabb formában tudják a gyerekek alkalmazni.*

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás - fejlődésére.

A **szabad játék** során a csoportszobában és az udvaron is lehetőséget kínálunk változatos mozgásra. *Vannak olyan tornaeszközeink, melyeket a **szobában használva** az egyensúlyozó érzék fejlesztését, lábizom-erősítést is segíti. Az egyéni igények, szükségletek, képességek figyelembevételével **szervezünk az udvaron** töltött idő alatt fogó- futójátékokat vagy versenyeket. A homokozó kedvező helyzete a távolugrás gyakorlását teszi lehetővé. A sportpálya és azon elhelyezett kosárpálánk is a sokféle labdajátékok szabályának megismertetését segíti. Kötél kihúzással a zsinórlabda vagy röplabda alapmozdulatait mutatjuk meg a gyerekeknek.*

A **testtartáshoz szükséges izomegyensúlyt** erősítő mozgásanyaggal is kiegészítjük az óvodai mozgásanyagunkat.

Mindemellett a **mindennapos testnevelés** és a testnevelés **foglalkozás** során, valamint az **udvari mozgás** alkalmával biztosítjuk a gyerekek számára. Nagyon sokféle tornaeszköz áll rendelkezésünkre, amit minden évben többször is bővítünk, illetve újítunk. Ezek az átlagtól eltérő mozgással rendelkező gyermekek fejlesztésére is alkalmasak.

A **mindennapos testnevelést** az időjárás függvényében hol bent saját tornateremben vagy kint az udvaron vagy a teraszon tartjuk meg 10-15 perc időtartamban. Mindkét helyszínen biztosítjuk a tiszta környezetet, a szabadban vigyázunk, hogy a gyerekek ne legyenek túlöltöztetve. A mindennapos testnevelés rendszeressége ébreszti fel az igényt a gyermekben a mindennapos mozgásra, testedzésre. A mindennapos testnevelés mozgásanyagát a járás, futásgyakorlatok, játékos gimnasztikai gyakorlatok és játékok képezik. Minden együtt végzett mozgás, torna a közösségi érzés erősítését szolgálja, és a gyermekek megtanulnak **egymáshoz alkalmazkodni és egymásra odafigyelni.**

Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

Hosszabb, fejlesztő célú kötelező **testnevelés foglalkozásra** hetente egy, illetve nagycsoportban két alkalommal kerül sor, helyszíne az óvoda tornaterme, jó idő esetén, az udvaron lévő focipálya.

A gyermekek ruházatára különösen odafigyelünk. A szülőktől könnyű és szabad mozgást engedő öltözetet kérünk. Nagyon fontos, hogy a tornacipő jó minőségű legyen.

Óvodánkban **számos különböző sporteszköz** áll a gyermekek rendelkezésére: bicikli, roller, különböző méretű labdák (foci, kosárlabda). A nagycsoportosok az évente többször is részt vesznek a területben szervezett sporteseményeken (Fitt leszel, ha itt leszel! Óvodások sporttalálkozója) Minden évben egy külsős sportlétesítményben **családi sportnapot** szervezünk az óvodába járó gyerekeknek és családjuknak, amin a pedagógusok is részt vesznek. Közös zenés bemelegítéssel indítunk, s a nap végén gyermek- felnőtt kötélhúzó versennyel fejezzük be.

A mozgásfejlődésre a genetikai sajátosságok, hozott mozgásminták, környezeti hatások, ingerek és a szociális környezet egyaránt hatással vannak. Óvodáskorban az idegrendszeri érés területén a mozgás- és mozdulatgyorsaság, valamint az állóképesség fejlődésében figyelhető meg nagy előrelépés. A gyermekek mozgásukat egyre jobban képesek uralni, s ez **egyéb képességeik fejlődésére** is kedvező hatással van.

A **testnevelés a következő területeken segíti elő** a gyermekek fejlődését:

➤ **Mozgásfejlesztés**

- nagymozgások
- egyensúlyérzék
- finommotorika
- szem-kéz, szem-láb koordináció
- testséma.

➤ **Testi fejlesztés**

- erő, állóképesség, gyorsaság, ,
- légző és keringési rendszer, teherbíró képesség.

➤ **Értelmi (kognitív) fejlesztés**

- tér- és időérzékelés,
- helyzetfelismerés, döntés,
- logikai képességek,
- vizuális, matematikai, zenei képességek.
- tanulási képességek
- gondolkodás

➤ **Szociális fejlesztés**

- fegyelmezettség, kitartás, bátorság,

- együttműködő képesség, alkalmazkodóképesség, csapatszellem,
- siker- és kudarcélmény kezelése.
- kommunikáció

➤ **Szenzomotorika**

- vizuális, akusztikus érzékelés

A **komplex testmozgások** az egész óvodai életbe beépülnek s **együtt hatnak a gyermekek személyiségére:**

- pozitív önkép,
- szabálykövető magatartás,
- kitartás,
- együttműködés,
- problémamegoldás,
- kudarcűrő képesség,
- bátorság együttesen alakítják, formálják a gyermekeket.

A rendszeres testmozgás nemcsak a mozgáskészségek fejlődésére lesz hatással, hanem a gyermek saját testét **tisztelni, ápolni és védeni fogja**, igénye lesz életminőségére figyelni. *Mindennap biztosítjuk a mozgás lehetőséget, terhelés intenzitását fokozatosan emeljük, egyéni fejlesztésekre odafigyelünk, átlag feletti gyermek többletfeladattal fejlesztjük.*

11. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Testi, lelki, szociális érettség

Az óvodáskor végére a gyermek olyan érettségi szintre ért **többnyire 6-7 éves korra**, ami gyakorlatilag az iskolára való alkalmasságot jelenti. Belép egy olyan átmeneti szakaszba, amelyben az óvodásból iskolássá érik. A gyermek belső érése, családi nevelés és az óvodai nevelés folyamat eredményeképp juthat el ideig. **A beiskolázásnál az életkor figyelembe vétele mellett nagy hangsúlyt helyezünk a gyermek fejlettség szerinti iskolakezdésére.** Az óvoda végére csak az a gyermek válik iskolaéretté, aki testi, lelki, értelmi, szociális érettség terén egyaránt alkalmassá válik.

A **testi érettség** jellemzői a következők:

- a testarányok megváltoznak
- a fogváltás megkezdődik
- teherbíró
- mozgása összerendezettebb
- egyensúlyérzéke megfelelő
- harmonikus finommozgásra képes
- Grafomotorika készsége alkalmas a megfelelő ceruzafogásra
- mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes

Lelki - érzelmi - akarati fejlettség jellemzői:

- sokféle érzelem kimutatására képes
- hangulata nem befolyásolja a kötelesség megtartásában
- kitartó a különböző tevékenységekben
- kudarcűrése jó, játékokban és tanulási szituációkban egyaránt
- a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés képessége
- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem
- **Érzékelése, észlelése** tovább differenciálódik, téri érzékelése fejlettebbé válik.

Jól fejlett a **beszédkészsége** :

- Helyes a hangképzése, beszéde tartalmilag, formailag is megfelelő
- Akusztikus differenciálásra képes.

- Életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni gondolataikat s mindezt megfelelő szókinccsel.
- Társalgás alapszabályait elfogadja, türelemmel végighallgatja a másokat is.
- Érthetően, folyamatosan kommunikál-gondolatait, érzelmeit érthető formában tudja közölni.

Értelmi fejlettség mutatói:

- az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van
- ismeri és elfogadja a szabályokat
- feladattudata erősödik, belsőleg motivált az új kihívásokra, kitartó a feladatok, problémahelyzetek megoldásában
- képes következtetéseket levonni és egyszerű ítéletalkotásra
- összehasonlító műveletekből indul ki,azonosságot.különbözőségeket meglát
- figyelve tartós,összontosításra képes
- Gondolkodási műveleteket alkalmazza(analízis,szintézis,általánosít...stb.)
- A konkrét szemléletes tapasztalatból eljut az elvont fogalmakon át a művelet elvégzéséig, a képszerű **gondolkodás** mellett
- Koncentrált figyelemmel végzi a feladatokat
- Ismeri és alkalmazni tudja a közlekedési szabályokat
- Ismeri szűkebb lakókörnyezetét
- Ismeri a növényeket, az állatok élőhelyeit, gondozását, védelmét
- Felismer természet és az ember közötti kölcsönhatások miértjeit
- Ismeri a viselkedés alapvető szabályait
- Magatartásformákkal alkalmazkodik tud a társadalmi és természeti környezethez.
- Elemi mennyiség ismeretei vannak.
- **Elfogadja** társai viselkedéseit, alkalmazkodik a közösség érdekében, önkontrollja uralja érzelmeit

Csak a **szociálisan egészségesen fejlődő** gyermek lesz képes az iskolai légkörben a tanító és az iskolai élet elfogadására.

- Képes lesz együttműködni, kapcsolatot teremteni az új felnőttekkel és társaikkal.
- Bizalommal fordul a felnőttek felé, elfogadja őket.
- Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, szükségleteit tudja kielégíteni.

- Szabályok szerint tud viselkedni, hétköznapi életben és ajátékban egyaránt.
- Konfliktus helyzetekre megfelelő módon reagál.
- Segít társainak és a felnőtteknek.
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb
- Önnállósága erőteljes, önfegyelme megfelelő a kötöttebb helyzetek elfogadására is.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

A nélkülözhetetlen az óvodáskor végén az elfogadás, az együttműködés, az alkalmazkodás, a kapcsolatteremtés képessége teszi őt alkalmassá, hogy az új iskola rendszer kööttségeit el tudja fogadni. Egyre több szabály fontosságát megérti és betartja, az **önnállóság** megélése alkotásra ösztönzi, mindezt a közösség érdekeinek sérülése nélkül.

12. Tankötelezettség feltételei

A tankötelezettség megkezdésének feltétele a gyermek iskolába lépéséhez szükséges fejlettség elérése és annak igazolása.

A fejlettségnek jellemzőit az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadott rendelet határozza meg.

2011. évi CXC. törvény

45. § (1) Magyarországon - az e törvényben meghatározottak szerint - minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni.

(2) * A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelelessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik. A szülő kérelmére a felmentést engedélyező szerv döntése alapján a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt. Szülői kérelem hiányában a gyermek tankötelezettsége megkezdésének halasztását a gyámhatóság is kezdeményezheti. A szülő, a gyámhatóság a kérelmét legkésőbb az iskolakezdés évének január 18-áig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Az eljárás ügyintézési határideje ötven nap. A szülő kérelme alátámasztására kérelméhez csatolhatja a gyermek fejlettségét alátámasztó óvodai dokumentumokat is. Ha az eljárásban szakértőt kell meghallgatni, akkor csak szakértői bizottság rendelhető ki. Ha a szakértői bizottság a szülői kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben történő részvételét javasolja, a szülői kérelem benyújtására nincs szükség. Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget korábban eléri, a felmentést engedélyező szerv a szülő kérelmére engedélyezheti, hogy a gyermek hatéves kora előtt megkezdje tankötelezettségének teljesítését. A bíróság eljárására alkalmazni kell a (6b)-(6f) bekezdésében foglaltakat.

(2a) * Ha a felmentést engedélyező szerv azért engedélyezi a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, vagy a szakértői bizottság azért javasolja a tankötelezettség megkezdése alóli felmentésre irányuló kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, mert a gyermek sajátos nevelési igényű, vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, akkor a gyermek számára az óvoda a szakértői bizottság által javasolt fejlesztéseken túl, a tankötelezettség teljesítésének megkezdéséhez szükséges értelmi, testi, lelki és szociális érettség elérésére irányuló, az óvodai nevelés időkeretébe ágyazott célzott foglalkozásokat biztosít.

13. A különleges bánásmódot igénylő gyermekekre vonatkozó szabályok

A köznevelés kiemelt feladata a sajátos nevelést igénylő és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek egyéni képességeihez alkalmazkodó fejlesztését.

13.1. Kiemelt figyelmet igénylő gyermek

A fejlesztés azt jelenti, hogy felzárkóztatjuk a gyermekeket önmaguk lehetőségeihez mérten, a maga ütemében, a maga képességei szerint a legoptimális helyzetbe. Az elv a kiemelten tehetséges gyermekek fejlesztésére is vonatkozik, miszerint minden gyermeket önmagához mérten kell fejleszteni és ehhez minden eszközt és segítséget biztosítani kell.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztése során a fejlesztőmunkához szükséges személyi feltételeket biztosítani szükséges.

13.2. A sajátos nevelési igényű gyermek

A sajátos nevelési igényű gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd.

A köznevelési törvény meghatározza, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. Óvodánk ellátja Alapító Okirat alapján az olyan ép értelmű sajátos nevelési igényű gyermekek integrált óvodai nevelését, akik a szakértői és rehabilitációs bizottság véleménye alapján:

- mozgásszervi fogyatékos gyermek,
- érzékszervi (látási) fogyatékos gyermek,
- beszéd fogyatékos gyermek,
- autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek
- egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermek,

Mozgásszervi fogyatékos

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása (sérülés vagy hiány) következtében, vagy funkciózavara miatt jelentős

és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn. Ennek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A személyiségfejlesztése, nevelése átmenetileg vagy tartósan speciális feltételeket, eljárásokat igényel. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

Kiemelt feladataink

- Mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése.
- Egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása.
- A tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismerése.
- Életkornak megfelelő tapasztalatszerzési lehetőség biztosítása.
- A megtanult mozgások alkalmazására nevelés.
- A gyermek állapotához igazodó mozgás és életér biztosítása (akadálymentesítés, lejtő, kapaszkodó).
- Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs és terápiás feladatokat, valamint a mozgásnevelés beépítése az óvodai foglalkozásokba.
- Az elsajátított mozgásminták rögzítése az egész nap folyamán.

A mozgáskorlátozott gyermekek fejlesztését, nevelését a speciális szempontok figyelembevételével az óvodai nevelés valamennyi területén alkalmazzuk:

Mozgásfejlesztés:

- Tartás és mozgási funkciók segítése.
- Hely és helyzetváltoztatás segítése.
- Manipuláció javítása a nagy- és finommozgások fejlesztésével.
- Írás megalapozását célzó egyéb fejlesztések.
- Önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő eszközök használatának kialakítása.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése:

- Önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés a meglévő funkcióknak és a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve.
- Sérülés függvényében szükség szerint kapcsolattartás az egészségüggyel.

Játéktevékenység:

- Szükség esetén a játékhoz használt tér átalakítása, a játéktevékenység egészének adaptálása, mivel a gyermeket akadályozhatja a bizonytalan testtartás, helyváltoztatás vagy az eszközhasználat nehezítettsége.
- Egyes tevékenységek során fontos a gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása a játékba.

Nyelvi fejlesztés

- A gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe.
- Szükség esetén sajátos fejlesztési célok kitűzése, együttműködés a logopédussal.

Éneklés, zenei nevelés:

- Az éneklés beépítése a gyermek fejlesztésébe mely előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést, társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést.
- Tevékenységek végzése közben speciális testhelyzet felvétele.
- A gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése:

- A kézfunciót és a manipulatív tevékenységek segítése: megfelelő testhelyzet megtalálása, kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése.
- Adaptált eszközök használata, esetleg rögzítése.
- Finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése.

Érzékszervi (látási) fogyatékos gyermek,

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek:

- vakok (1),
- aliglátók (2) és
- gyengénlátók (3).

Az óvodai nevelés során figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel a szembetegségeire.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell:

- a részvételt a közös játékban
- a közösséghez való alkalmazkodást
- viselkedési formák megtanulását és gyakorlását
- közösség előtti szereplést

Kiemelt feladataink

- Az önkiszolgálás megtanítása,
- a tárgyak és helyük megismertetése,
- rendszeret kialakítása
- higiéné, különösen a szem és a kéz tisztántartása.

1, Vak gyermek látásteljesítménye (vízusa) 0.

Játéknak kiemelt szerepe van, mert tág lehetőséget ad az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás-ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére.

- Az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás-ritmus, tájékozódó képesség intenzív fejlesztése.

Mozgásfejlesztés:

- Testkultúra kialakítása
- Tartáshibák megelőzése
- A helyes testtartás megtanítása, majd folyamatos fejlesztése

Zenei nevelés: a nevelésben hangsúlyos szerepe van, egyszerre fejleszti a hallást és a mozgást.

Önkiszolgálás: önállóság kialakítása a cél, életkoruk és sérültségük mértéke szerint. Környezetük megismerése: széles körű érzékeltetéshez, a biztonságos téri tájékozódáshoz kötötten.

Eszközök kiválasztása: színek helyett elsődleges szempont a jól tapinthatóság biztosítása.

Környezet kialakítása: tapintható jelzések alkalmazása, a bútorok lehetőség szerint állandó helyen tartása.

Számélmények kialakulását segítik: akusztikus minták, mozgás és a verbális kifejezések. A Braille írás-olvasásrendszer megtanulását készítik elő a hatrekeszes dobozok, gombás-, szöges táblák alkalmazása.

2. Aliglátó gyermekek (Vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig)

Adottságaik szerint tapintó-halló vagy látó-halló (tapintó) életmódra készíthetők fel.

A látásukat kismértékben használó aliglátó gyerekek – pl. fényérzékenyek, színeket felismerők-nevelése a tapintó-halló felkészítést célozza meg, *de fontos feladat a látásteljesítményük megőrzése, intenzív fejlesztése.*

A látásukat praktikusán jól használó, aliglátó gyermekek számára olyan fejlesztő programot kell biztosítani, mely a látó-halló (tapintó) életmódra készít fel.

A fejlesztés fő területei ez esetben megegyeznek a gyengénlátó gyermekek nevelésének elveivel.

3. Gyengénlátó gyermekek (vízús: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig)

Főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebről, kisebb térben tudják azt használni.

- Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős a szerepe a nevelésben a hallási és tapintási megismerésnek is.
- Kiemelten fontos a testtartási hibák megelőzése, helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges eszközök biztosítása (dönthető asztallap, egyéni megvilágítás).

A fejlesztés kiemelt területe a környezet vizuális megismerése, amelynek területei:

- Látásnevelés: a látás megtanítása a távoli és a közeli környezetben
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, magabiztosság
- Térbeli tájékozódás: a látás felhasználása
- A finommozgás fejlesztése: kézügyesség fejlesztése, írás előkészítése
- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: lehetőség biztosítása a finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.
- Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése: hallási figyelem és megkülönböztető képesség segítése a tájékozódásban, tanulásban, a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismeretek kiegészítése a tapintás által szerzhető információkkal.

Beszéd fogyatékos gyermek:

Nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

A beszéd és nyelvi problémák súlyos zavarai mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

Kiemelt feladataink

- az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása
- az értelmi fejlesztése
- a mozgás és érzékszervi funkciók fejlesztése
- a vizuomotoros koordinációs készség javítása
- az érzelmi élet fejlesztése
- speciális eszközök és módszerek alkalmazása

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi, érzékszervi, és a pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósul meg.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

A társas viselkedés, a kölcsönösséget igénylő kommunikáció és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul (átlagos, átlag feletti, értelmi sérüléssel együtt járva).

Elsődleges feladatunk

- kommunikációs, szociális és kognitív rehabilitációs terápia
  - az óvodai környezet megfelelő kialakítása
  - autizmus specifikus módszerek alkalmazása
  - speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges
  - együttműködés a szülőkkel

Egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem-vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

- a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő –részképesség-zavarok, vagy azok előfordulása jellemző az érintett gyermekekre
- az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás, és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat,
- aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak,
- fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

Feladataink

- a szakértői véleményben foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazása
- a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok megelőzése,
- az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségek megalapozása
- a szülők aktív bevonása a fejlesztésbe

A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez és oktatásához az intézménynek biztosítani kell a gyermek, tanuló külön neveléséhez és oktatásához, a fejlesztő nevelés-oktatáshoz, a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógust, konduktort.

A fejlesztési területeket szakértői bizottság határozza meg.

A gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben a gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs ellátásban is részesül.

Óvodánkban **fejlesztő pedagógus segítségével** is történik a gyermekek fejlesztése. Rajta kívül egy csoportban dolgozó óvodapedagógusunk is rendelkezik fejlesztő pedagógusi szakvizsgával.

Az óvodában dolgozó fejlesztő pedagógus szakember a tanköteles korú gyermekeket, minden évben összel szűri, felméri. A kognitív funkciók fejlesztését, komplex foglalkozások keretében kiscsoportban végzi, a mozgásfejlesztést 5-6 fős csoport keretében tartja. Minden évben egyre magasabb azoknak a gyerekeknek a száma, akik mozgásfejlesztésre szorulnak.

A fejlesztő pedagógus és a csoport óvodapedagógusai közötti kommunikáció folyamatos. A tanköteles korba lépő gyermek szüleivel folytatott fogadó óran részt vesz és a tájékoztatást közösen végzik.

A megfogalmazott **nevelési feladatainkkal** az integráció jegyében ezek a gyermekek is az óvodai nevelés befejezésekor tudatos pedagógiai munkával támogatjuk, hogy elérhessék ők is a fent leírt fejlettségi szintet. A **problémák felmérése** (anamnézis), a gyermek viselkedésének **megismerése** után, gyermekeket képességeiknek megfelelően fejlesztjük, hogy az óvodai életre, majd később az iskolai élethez való alkalmazkodásban ne legyen probléma.

13.3. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek fejlesztését

Ha a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult. A fejlesztő foglalkoztatás a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás keretében valósítható meg.

A fejlesztő pedagógus vezeti a foglalkozásokat, azoknál a gyermekeknél, akiket Szakértői Bizottság vizsgálata alapján fejlesztő pedagógiai megsegítésre javasolt.

A fejlesztő foglalkozások célja a képességek korai fejlesztése, az iskolára való felkészítés, a tanulási képességek megalapozása, javítása, a tanulási és egyéb részképesség-zavarok kialakulásának megelőzése.

Számos ok miatt (felgyorsult élettempó, a szülői odafigyelés hiánya stb.) egyre gyakrabban találkozunk **magatartás- és teljesítményzavarral küzdő gyermekekkel** már az óvodában. Fontosnak tartjuk azt, hogy a különböző problémákat az óvónő időben felismerje, és jól kezelje azokat. Ha a probléma felismerése, majd a szülővel, logopédussal, fejlesztőpedagógussal, pszichológussal történő konzultáció, esetleges közös munka (korrekció) időben megkezdődik, behozható az érintett gyermekek lemaradása, és pótolhatók a hiányosságok. Így esélyt adunk nekik arra, hogy ne halmozódjanak a hiányosságok és megelőzzük a későbbi iskolai kudarokat.

Ha azt tapasztaljuk, hogy egy **gyermek bizonyos funkciójában (funkcióiban) lemaradt**, vagy tartósan stagnál (ez nyomkövethető a fejlettségmérő lapon), abban az esetben az óvónőnek vissza kell térnie a gyermeknek arra a szintjére, amelyben még biztonságosan mozog, és **fokozatosan, lassan, lépésről-lépésre**, az adott szintet jól megerősítve, egyre bonyolultabb feladatokkal kell őt eljuttatni a következő szintre. Időt és lehetőséget kell biztosítani az egyik területen hiányosan elsajátított, vagy gyakorlásra szoruló ismeretek más területen való elmélyítésére, korrigálására. Nagyon fontos, hogy a fejlődésben elmaradt gyermeket **sikerélményhez** juttassuk, s hogy mi magunk is bízunk a gyermek fejleszthetőségében. Mindennek alapja a gyermek és az óvónő közti bizalom. Ha ez megvan,

a gyermek bátran mer válaszolni kérdéseinkre, nem fél a tévedések következményeitől, mert tudja, hogy szükség esetén az óvónő rávezeti a helyes megoldásra. A sikerélmény a gátlásos gyermekeket is képes motiválni és cselekvésre ösztönözni.

Lényeges, hogy különböző tevékenységekkel, eszközökkel tudjuk a gyermeknek ugyanazon részképesség zavarát fejleszteni, hogy számára a „játék” mindig újszerű, érdekes legyen, a gyermek azt ne unja meg.

13.4. A tehetséges gyermekek ellátása

A tehetséggondozás kereteit a Nemzeti Tehetség Program jelöli ki, amelyet a Nemzeti Tehetség Alap támogat. A Nemzeti Tehetség Program és Alap az oktatásért felelős miniszter irányítása alatt, jogszabályban foglaltak szerint működik. A Nemzeti Tehetség Program elvárt célokat jelölhet ki a köznevelési intézmények számára, és tartalmazza a feladatok finanszírozásának módját is.

A kerületi szakértői bizottság rendelkezik tehetségkoordinátorral, akihez lehet foglalkozásokra küldeni a gyermeket.

Az óvónő feladata a kiemelkedő képességekkel rendelkező gyermekek esetében:

- *szülő figyelmének felhívása a gyermek kiemelkedő képességére,*
- *megfelelő tárgyi feltételek biztosítása a tehetség kibontakoztatáshoz,*
- *folyamatos felkészülés a speciális képességek támogatásához,*
- *differentiált egyéni bánásmód tudatos alkalmazása.*

Szakmai tudásunk folyamatos fejlesztésével és kapcsolati hálónk gondozásával igyekszünk megfelelni a fent említett, átlagostól eltérő gyermekek sajátos nevelési követelményeinek.

13.5. Migráns, Menekült gyermekek integrált nevelése

A nemzetközi vándorlások, migráció hazánkra gyakorolt hatásait tekintve figyelembe vesszük, hogy az óvodai nevelésben olyan gyerekek is részt vesznek, akiknek családjai Magyarországra települtek át, vagy szülei huzamosabb ideig vállalnak itt munkát.

Célunk:

- A multikulturális nevelés megvalósítása.
- A bevándorló gyerekek nyelvi és kulturális integrációja.
- A befogadó ország nyelvének elsajátíttatása
- A befogadó ország értékeihez való pozitív kötődés kialakítása.
- Nyitott és megértő viselkedés kialakítása a más ajkúak nyelve és kultúrája iránt.

Feladatunk:

- Multikulturális nevelésen alapuló integráció megvalósítása.
- A külföldi állampolgár, nem magyar ajkú gyermekek együttes gondozása, nevelése, fejlesztése a magyar állampolgárságú, magyar anyanyelvű gyerekekkel.
- A migráns, menekült gyermekek magyar nyelvű nevelésének, magyar nyelvtanulásának támogatása.

13.6. Egészségi problémákkal küzdő gyermekek

Ételallergiás gyermek:

Az óvodákban minden szakorvos által igazolt diétás étkezést igénylő gyermek számára az állapotának megfelelő diétás étrendet biztosítani szükséges.

Az óvodába kerülő ételallergiás gyermekek étkeztetése külön figyelmet igényel. Az ételallergiások száma, a gyermekek körében a legmagasabb, megközelítőleg 6-7 százalék. A legismertebb allergén a tej, tojás, szója, hal, eper ésogyoró. Az ételallergia egyetlen kezelési módja a kizárásos diéta, vagyis a gyermeknek tartózkodnia kell az allergén összetevőket tartalmazó ételek fogyasztásától. Fontos, hogy életkorának megfelelően a gyermeket is tanítsuk meg arra, hogy melyek azok az ételek, amelyek fogyasztását kerülnie kell. A legnagyobb odafigyelés mellett is előfordulhat, hogy a gyermek allergént tartalmazó ételt fogyaszt. Az ilyen esetekre is fel kell készülni. Az első és legfontosabb, hogy ismerjük az allergiás reakció jeleit, melyek az étel fogyasztását követően néhány perccel, vagy órával később is jelentkezhetnek. Ha a gyermekben kiütések, bőrpír jelentkezik, esetleg a szájában tapasztal égő, viszkető érzést, nyelve, ajkai megduzzadnak, hányinger, hányás, hasmenés, rossz közérzet alakul ki, azonnal orvosi segítséget hívunk és értesítjük a szülőt is.

Diabéteszes gyermek:

A diabétesz egyfajta anyagcsere-betegség, élethosszig tartó, folyamatos ellátást igénylő állapot, amely akár már csecsemőkorban is diagnosztizálásra kerülhet, így az érintett életét már kisgyermek korában is alapvetően befolyásolhatja. Mivel az óvodás gyermekek még nem önállóak, a cukorbetegségük ellátása a szülei és az őket gondozók közvetlen napi feladata. A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (Köznev. tv.) hatályos szövege kimondja, hogy az óvoda a diabéteszes gyermek felvételét nem tagadhatja meg.

A diabéteszes gyermekek sajátos ellátást igénylő gyermekek, akiknek mindennapi ellátási igényük különbözik egészséges társaiktól, nevelési igényükben azonban nincs eltérés. A jogszabályok egyértelműen szabályozzák, hogy a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről.

Óvodánk számára is kötelező feladat az, hogy egy pedagógus, vagy érettségi végzettséggel rendelkező, nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatott személy elvégezze a diabéteszes gyermekek ellátásához nélkülözhetetlen képzést. Ezek után elláthatja az 1-es típusú diabétesszel rendelkező gyermekek szükség szerinti vércukorszint-mérését.

Orvosi előírás alapján, a szülővel egyeztetve, az előírt időközönként a szükséges mennyiségű inzulint is beadhatja.

14. A gyermekvédelmi feladatok az óvodában

A 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról határozza meg a gyermekvédelem fogalmát. A törvény meghatározza alapvető jogokat és kötelességeket a gyermekek, és a szülők részére. A törvény a gyermek védelme érdekében biztosítja a pénzügyi, természetbeni ellátásokat, gyermekjóléti alapellátásokat, gyermekvédelmi szakellátásokat, valamint hatósági intézkedéseket. A **gyermekek védelme** a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek, helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység.

A gyermekvédelmi törvény értelmében az egyik legfontosabb elvárás a gyermekek védelme során az **egyenlő bánásmód** követelményének megtartása.

Az óvodai gyermekvédelem legfontosabb részei:

- a gyermekek jogainak érvényesítése és tiszteletben tartása az intézményben (és a családban)
- a gyermekek mindenek felett álló érdekének szem előtt tartása
- a különleges bánásmódot igénylő gyermekek is részesüljenek teljes körű fejlesztésen és ellátásban

Tágabb értelemben a gyermekvédelem minden gyermekre kiterjedő gondoskodás, pedagógiai, pszichológiai, szociális, egészségügyi, jogi tennivalók összessége. Szűkebb értelemben, a nehéz helyzetben levő vagy kerülő nevelési, fejlődési, magatartási problémákkal küzdő gyermeknek szakemberek által nyújtott gondozását, segítését jelenti.

A gyermekvédelmi felelős, mint óvodapedagógus a gyermekvédelmi feladatok tükrében éves munkaterv alapján végzi munkáját. Intézményünkben a gyermekvédelmi és a kapcsolattartási munkát évente tervezzük. Kapcsolatot tartunk a Családsegítő és Gyermekjóléti Központtal, a Szakszolgálattal, és szükség esetén a Gyámhivatal munkatársaival, a fejlesztő pedagógussal és a logopédussal. Évente jelentést készít, a gyermekvédelmi jelzőrendszert működteti.

Irodalomjegyzék

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

Forrai Katalin: Ének az óvodában

Zilahi Józsefné: Mese – vers az óvodában I. (Nemzeti Tankönyvkiadó)

Foltin Jolán – Tarján T. Katalin: Játék és tánc az óvodában (Budapest,2004)

Vekerdy Tamás: Az óvoda és az első iskolai évek a pszichológus szemével Tankönyvkiadó Bp. 1989

Mérei Ferenc, V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan Bp. 1970.

Dr. Máté Gábor Dr. Gordon Neufeld: A család ereje

Vekerdy Tamás: Kicsikről nagyoknak

15. Érvényességi és legitimációs záradék

Jelen Pedagógiai Program érvényessége: A fenntartó jóváhagyásának napján

A jelen Pedagógiai Program hatályba lépésével érvényét veszíti az Orbánhegyi Óvodák eddigi Pedagógiai Programja.

A módosítás indoka: **törvényi változás**, szervezeti átalakítás, Alapító Okirat módosítás, Óvodainevelés országos alapprogramjának módosítása.

Az Orbánhegyi Óvodák nevelőtestülete a pedagógiai program megalkotásában, értékelésében részt vett, azt 2023. év szeptember 11. napján tartott határozatképes nevelőtestületi ülésén át nem ruházható jogkörében 100%-os igenlő szavazattal 5/2023 határozatszámom elfogadta.

Nevelőtestület nevében: Zsuzsanna

Alkalmazotti közösség nevében: KJ

Budapest Hegyvidék, 2023. szeptember 11.

Nyilatkozom, hogy az általam jóváhagyott Pedagógiai Programot az éves elfogadott költségvetésen túl a fenntartóra többletköltséget nem ró.

Budapest Hegyvidék, 2023. szeptember 11.

Matisz Lászlóné
óvodaigazgató

3. A Szülők Közössége az Orbánhegyi Óvodák Pedagógiai Program módosításának okáról tájékoztatást kapott, a Pedagógiai Programot megismerte

Budapest Hegyvidék, 2023. szeptember 11.

ISLID

Szülői közösség nevében

4. Az Orbánhegyi Óvodák Pedagógiai Programjában foglaltakkal kapcsolatosan a jogszabályban biztosított véleményezési jogával élve a dokumentumról az alkalmazotti testület elfogadása előtt véleményt alkotott:

Az Orbánhegyi Óvodák Közalkalmazotti Tanácsa:

Budapest Hegyvidék, 2023. szeptember 11.

E F
Közalkalmazotti Tanács elnöke

FENNTARTÓI JÓVÁHAGYÁS

Az Orbánhegyi Óvodák Pedagógiai Programját jóváhagyásra a fenntartó Budapest XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzatnak megküldte.

Az Orbánhegyi Óvodák Pedagógiai Programját a fenntartó jóváhagyta, a 120/2023. sz. Főv. XII. ker. Hegyvidéki Önk. határozatával.

Kelt: Budapest Hegyvidék, 2023. február 5.

Ph. Zoltán

